

प्रधान सम्पादक
संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार

भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५९४६६

सम्पादन सहयोगी
भिक्षुणी शुभवती

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ९८४१२५२६६२
e-mail: chinikajim@gmail.com

ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७५३७७, ९८४१३६६५९४

ध्रुवरत्न स्थापित
फोन: ९८४१२६३३५४

सह-व्यवस्थापक
इन्द्रमान महर्जन
फोन: ९८४१४३४५७२

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघः टोल
पोष्ट बक्स नं. ४९९२, काठमाडौं
फोन: ४२५९४६६

बुद्ध सम्वत् २५५८
नेपाल सम्वत् १९३४
इस्वी सम्वत् २०१४
विक्रम सम्वत् २०७१

विशेष सदस्य रु. २०००/-
वा सो भन्दा बढी
वार्षिक रु. १०००/-
यस अङ्को रु. १०/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

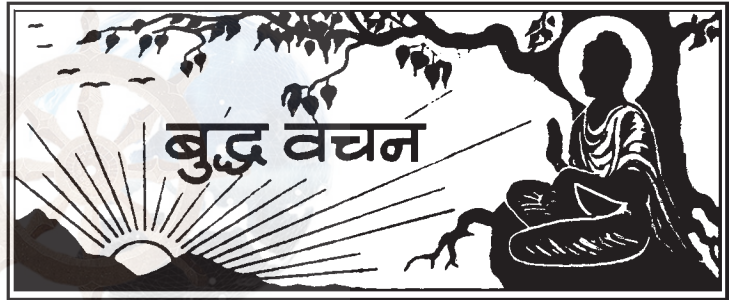
12th JULY 2014

वर्ष- ३२

अङ्क- ३

असार पुन्हि

असार २०७१

लडाईमा हजारौं मानिसलाई जित्न सके पनि त्यस व्यक्तिलाई संग्रामजित भन्न मिल्दैन। जसले आफ्नो मनलाई आफ्नो अधिनमा राख्न सक्षम हुन्छ, उक्त व्यक्तिलाई साँच्चिकै संग्रामजित भनिन्छ।

अर्कालाई जित्नु भन्दा आफूलाई जित्नु बेश हो। किनभने आत्मदमन गरी सदा संयमी हुने व्यक्तिलाई देब गन्धर्व मार तथा ब्रह्माले पनि जित्न सक्दैन।

अर्थ रहित हजार श्लोक पढ्नु भन्दा अर्थ सहित शान्ति प्राप्त हुने एउटा धर्मपद नै पढ्नु बेस छ।

अर्थ न व्यर्थको सहस्र वाक्य बोल्नु भन्दा सार्थक पद एउटा नै श्रेष्ठ छ, जुन सार्थक पद सुन्नाले शान्ति मिल्दछ।

■ सम्पादकीय ■

धर्म चक्र दिवस

वैशाख पूर्णिमाको दिन सिद्धार्थ कुमारले बोधिज्ञान प्राप्त गर्नुभई बुद्ध हुन सफल भएको दिन हो । यसरी नै आषाढ पूर्णिमाको दिन बुद्धत्व प्राप्ती पछि उहाँले सर्वप्रथम धर्मप्रचार गर्नुभएको दिन हो । धर्मको चक्र घुमाउनु भएको दिन भएको कारणले नै आषाढ पूर्णिमाको दिनलाई धर्मचक्र दिवसको रूपमा मनाइन्छ ।

आफ्नो मनमा लुकेर बसेका सबै क्लेश र कुसंस्कारहरूलाई निर्मूल पारेर बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भएका भगवान् बुद्धले सात हप्ता सम्म अपूर्व आध्यात्मिक विमुक्ति सुख अनुभव भएपछि यसरी विचार गर्नु भयो—

“अब धर्म प्रचार गर्नु पर्‍यो ।”

धर्म प्रचार कार्य शुभारम्भ गर्नु अगाडि उहाँले शंका र अन्यौल पूर्ण चित्तले यसरी विचार गर्नुभयो—

“चतुआर्य सत्य जस्तो गम्भीर ज्ञानलाई यस संसारका धेरैजसो मन्द बुद्धि एवं मूर्ख बुद्धि भएका मानिसहरूले बुझ्न सक्ने हुन् वा होइनन् ? यहाँ धेरै जसो मानिसहरूको चित्त लोभ, द्वेष, मोहले दूषित छन् । मोज, मज्जा, सुख र विलासी जीवन विताई रमाइरहेका तिनीहरूलाई चित्त शुद्ध पार्नुपर्ने विषयमा मैले गर्न लागेको धर्मदेशना बुझ्न सजिलो हुने छैन । यस अमूल्य ज्ञान बुझ्न नसकिरहेका तिनीहरूले त्यसलाई आ-आफ्नो व्यवहारमा उतार्ने कार्य त कता कता अर्थात् असम्भव नै हुनेछ । त्यसैले ती अबुभ् व्यक्तिहरूलाई यी अमूल्य उपदेश दिएर व्यर्थमा समय र परिश्रम खेर जाने देखिन्छ ।”

यति सोच्नु भई उहाँले आफूले पत्ता लगाउनु भएको ज्ञान कसैलाई पनि नबताउने विचार गर्नुभयो । फेरि अर्को विचार आयो—

“अज्ञानीहरूलाई दुःखबाट मुक्त गर्ने उद्देश्य लिएर नै मैले त्यत्रो मेहनत र दुःख भेरी बोधिज्ञान प्राप्त गरेको थिएँ । ती अज्ञानीहरूलाई उद्धार गर्ने अधिस्थान गरेर नै मैले राजदरबार त्यागेको थिएँ । यस संसारका सबै मानिसहरू मन्द बुद्धि र मूर्खहरू नै हुन्छन् भन्ने पनि त छैन नि । ती मध्ये कोही कोही त ज्ञानीहरू पनि त हुन्छन् नि । म संग संगै तपस्या गरिरहेका पञ्च

भद्रवर्गियहरू (कोण्डञ्ज, भद्विय, महानाम, वप्प र अस्सजी) ज्ञानको संस्कार भएका व्यक्तिहरू हुन् । मैले उनीहरूलाई सर्वप्रथम उपदेश दिएर धर्मको चक्र चलाउनु उत्तम हुनेछ । जब उनीहरूको मनको अज्ञानता हट्नेछ, तब उनीहरूबाट ज्ञानरूपी मूल फुट्नेछ ।”

यति सोच्नुभई भगवान् बुद्ध पञ्चभद्रवर्गीहरू रहनु भएको स्थान वाराणशी नजिकको सारनाथ मृगदावनमा पुग्नुभयो ।

सारनाथ जाँदै गर्नुहुँदा बीच बाटोमा उपक नामक एक आजीवक त्यागी व्यक्तिसंग जम्का भेट् भयो । उपकले भगवान् बुद्धसंग यसरी प्रश्न राख्यो—

“तपाईंको अनुहार त खूब तेजीलो र राम्रो छ । गमन एकदम शान्त छ । को हुनुहुन्छ तपाईं ? तपाईंको धर्म के हो । तपाईंको गुरु को हुनुहुन्छ ?”

उसको प्रश्नको उत्तर भगवान् बुद्धले यसरी दिनुभयो—

“मैले सबै धर्म अध्ययन गरेँ । तर दुःखबाट मुक्ति पाउने सत्य तथ्य उपाय पत्ता लगाउन सकिन । त्यसपछि मैले विपश्यना ध्यान अभ्यास गरेर अन्तर्मुखी भई चित्त शुद्ध पार्न सफल भएँ । चतुआर्य सत्य र आर्य अष्टाङ्गिक मार्गलाई पत्ता लगाई बुद्धत्व प्राप्त गरेँ । त्यसैले म जीन भएँ । मेरो गुरु कोही छैन ।”

भगवान् बुद्धको उत्तर सुनिसकेपछि उपकले भन्यो—

“गुरु विना पनि बुद्धत्व प्राप्त हुन्छ र ? यो त असम्भव”

यति भन्दै उपक नाक खुम्च्याउँदै आफ्नो बाटो लागे ।

भगवान् बुद्ध सारनाथ पुग्नुभयो । पञ्चभद्र वर्गीहरूले उहाँलाई देखे विस्तिकै यसरी सल्लाह गरे—

“सिद्धार्थ खानामा भुलेर मोटो भइसकेपछि हामी सामू आउँदैछ । अब हामीले उसलाई वास्ता नगरौं ।”

तर बुद्ध जति जति उनीहरू समक्ष नजिकिँदै जानुभयो, त्यति, त्यति उहाँको मैत्री, करुणा र सत्यताको प्रभावले पञ्चभद्रवर्गीहरू चुपलागेर बस्न सकेनन् । उनीहरू भगवान् बुद्धको स्वागत र सम्मान गर्न अधि सरे ।

भगवान् बुद्धले उनीहरूलाई यसरी सम्बोधन गर्नुभयो—

“पञ्च भद्रवर्गीहरू ! ध्यान दिएर सुन । मैले अनुसन्धान गरी पत्ता लगाएका प्रकृतिका नियमहरू यसरी छन् —

“संसारमा चारवटा आर्यसत्यहरू छन्—

- (१) दुःख सत्य (८ प्रकारका दुःखहरू) छन्
- (२) दुःखको कारण तृष्णा (जति भएपनि सन्तुष्ट हुन नसक्ने)
- (३) दुःख अन्त्य गर्न सकिन्छ ।
- (४) दुःख अन्त्य गर्नको लागि आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग (मध्यम मार्ग) को अनुशरण गर्नु पर्दछ ।

अब यहाँ पहिलो सत्य दुःख सत्यको विषयमा केही चर्चा गरौं ।

दुःख सत्य अर्थात् संसारमा मानिसहरूलाई आइपर्ने दुःखहरू यी ८ प्रकारका दुःख भित्र नै पर्दछन् ।

(१) जन्म लिनुपर्ने (२) वृद्ध वृद्धा हुनुपर्ने (३) रोग व्याधीले सताउने (४) मरण हुनुपर्ने (५) अप्रिय व्यक्तिसंगको सामिप्यमा रहनु पर्ने (६) प्रिय व्यक्तिसंग बिछोड (७) मनले गरेका इच्छाहरू सबै पूरा गर्न नसक्नु (८) संक्षिप्तमा चित्त (वेदना, सञ्जा, संखार, विञ्जाण) र रूप धारण गर्नु पर्ने अवस्था सम्म दुःखले पछ्याइरहने हुन्छ ।

यी दुःखहरू निर्मूल गर्नका लागि अनुशरण गर्नुपर्ने आठ मार्गहरू (आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग) यसरी छन्—

- (१) सम्यक दृष्टि (ठीक समझदारी)
- (२) सम्यक संकल्प (ठीक नियत)
- (३) सम्यक वचन (ठीक बोलिवचन)
- (४) सम्यक कर्मान्त (ठीक कामकारवाही)
- (५) सम्यक आजीविका (निर्दोष जीवन जिउनु)
- (६) सम्यक वायामो (ठीक कार्यको प्रयत्न वा अभ्यास)
- (७) सम्यक स्मृति (ठीक तरिकाको होश)
- (८) सम्यक समाधि (ठीक कार्यमा चित्त एकाग्र हुनु)

मैले यी कुराहरू पहिले कहिले पनि भनेको थिएन । त्यसवेला चतुर्आर्य सत्य र मध्यम मार्ग विषयमा थाहा थिएन । अब यसबारे प्रज्ञा चक्षु र ज्ञान बोध भयो । राम्ररी ध्यान दिएर सुन । अज्ञानता र मिथ्यादृष्टिलाई त्याग्नु र चित्त शुद्ध गर्नु । मन निष्कपट हुनु पर्दछ ।”

यति कुरा सुनिसकेपछि, पञ्च भद्रवर्गीहरू एक

आपसमा यसरी कुरा गर्न थाले—

“हुनत हो हामीले ज्ञानका यी अमूल्य कुराहरू पहिला सिद्धार्थ कुमारबाट कहिले पनि सुन्न पाएका थिएनौं । हामीमा पुराना नराम्रा संस्कारहरू बाँकी रहेछ । त्यसैले सिद्धार्थ कुमारलाई ठीक तरिकाले चिन्न सकेनौं ।”

यसरी उनीहरूले आ-आफ्ना गल्तीलाई स्वीकार्दै पुराना संस्कार त्यागेर बुद्धले बताउनु भएका धर्मका कुराहरूलाई बुझ्दै गए, तब सबभन्दा पहिला कोण्डञ्ज बोध भए ।

अनि बाँकी रहेका चार जना बोध भए । यसरी भगवान् बुद्धको उपदेश गतिशील थियो । त्यसैले धर्मचक्र दिवसको महत्त्व अझ बढेको हो ।

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ८२७

ज्ञानेश्वरी स्थापित

ढोका टोल, काठमाडौं

रु. २०००/-

क्र.सं. ८२८

रोशन कृष्ण

न्याछर्चौं

रु. २०००/-

क्र.सं. ८२९

टंक प्रसाद मानन्धर

गौतम बुद्ध मार्ग, बनेपा-१०

रु. २०००/-

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०७१ ज्येष्ठ-असार	बुद्धपूजा गर्नुहुने गुरुमांहरू	धर्मदेशना गर्नुहुने गुरुमांहरू
ज्येष्ठ २३ गते, शुक्रवार, अष्टमी	अमता	वीर्यवती
ज्येष्ठ ३० गते, शुक्रवार, ज्या:पुन्ह	चमेली गुरुमां	वीर्यवती
असार १ गते, आइतवार	क्षान्तिवती	पञ्चावती
असार ६ गते, शुक्रवार, अष्टमी	शुभवती	भिक्षु आलोक
असार १३ गते, शुक्रवार, औंशी	अमता	केशावती

बौद्ध विश्वास (तृतीय भाग)–३

के.श्री धम्मामानन्द

अनुवादक- मदनरत्न मानन्धर

- संस्कार (इच्छा, संकल्प) भनेको केराको बोट जस्तो हो, जति उष्काए पनि खालि नै हात लाग्छ ।
- विज्ञान (चेतना) भनेको मायाजाल जस्तो हो, जादूगरको जादू जस्तो ।' - (संयुक्त निकाय)

जीवनको साँचो उद्देश्य के हो ?

संसारको विकास क्रममा मानिस सबैभन्दा श्रेष्ठ उपलब्धि हो । उसले आफ्नो महत्त्व र जीवनको सही अर्थ बुझ्न सक्नुपर्छ ।

जीवनको सही अर्थ थाहापाउन प्रथमतः आफूभित्रको अनुभव र ज्ञानबाट आफ्नो जीवनलाई बुझ्नुपर्छ । तब जीवनको सही अर्थ आफैले थाहा पाउँछौं । अरुले केही मार्ग दर्शनहरू दिन सक्छन् तर आफूलाई 'जागृत' गर्नका लागि आवश्यक वातावरण तयार चाहिँ आफैले गर्नुपर्छ ।

जीवनको वास्तविक उद्देश्य पत्ता लगाउन केही पूर्वाधारहरू छन् । प्रथमतः मानिसको प्रकृति र जीवनको स्वभाव थाहा पाउनुपर्छ । त्यसपछि, आध्यात्मिक अभ्यासको सहाराबाट आफ्नो मनलाई शान्त र निश्चल बनाउनु पर्छ । जब यी अवस्थाहरू पूरा हुन्छन्, तब हामीले पाउन खोजेका उत्तरहरू स्वाभाविक रूपमा पाउन थाल्छौं ।

मानिसको स्वभाव (प्रकृति) कस्तो छ ?

चन्द्रमामा पाइला टेक्न र ब्रह्माण्डको अद्भुत खोजविन गर्न मानिस शायद सिपालु छन् होला, तर उसले आफ्नै मनको बारे बुझ्न, थाहा पाउन भने बाँकी नै छ । मनको सही स्वभाव थाहा पाउन त्यसलाई कसरी विकसित पार्नुपर्छ भन्ने कुरा त उसले सिक्न बाँकी नै छ ।

मानिस अझै पनि अज्ञानताको खोल भित्रै छन् । उसले वास्तवमा आफू को हुँ र के हुँ भन्ने कुरा थाहा पाएकै छैन । परिणामतः यसले सब कुराको गलत अर्थ लाउँछ र त्यही अनुसार कार्य गर्छ । हाम्रा सम्पूर्ण सभ्यताहरू यस्तो गलत अर्थमा आधारित भएको कुरा के विचारणीय छैन ? आफ्नो अस्तित्वबारे थाहा पाउन नसक्नाले मानिस दम्भी, स्वार्थी र ढोंगी बन्न पुग्छ ।

ज्ञान प्राप्तिको लागि मानिसले अज्ञानतामाथि

विजय पाउनुपर्छ । सम्पूर्ण महापुरुषहरू मानिसको कोखबाटै जन्मेका हुन्, तर तिनीहरूले महानताको लागि कार्य गरे । ज्ञान भनेको कुरा टचाङ्गीमा पानी खन्याए जस्तो गरी कसैले हाम्रो हृदयमा खन्याउन सक्ने कुरा होइन । स्वयं बुद्धले पनि मानिसको प्रकृतिबारे थाहा पाउन मानिस परिशुद्धताका लागि अभ्यास गर्नुभएको थियो ।

मानिस ज्ञानी हुन सक्छ, बुद्ध बन्न सक्छ— यदि ऊ आफ्नो अज्ञान मनद्वारा निर्मित 'स्वप्न' बाट व्युत्पन्न र पूर्णतः जाग्रत हुन्छ भने । आज ऊ जे जस्तो छ, ती सबै उसको आफ्नै विचार र कार्यको परिणाम हो भन्ने कुरा बुझ्नु पर्छ । उसलाई कसैले एकैपटक तयार गरिदिएको होइन, ऊ निरन्तर रूपमा बन्दैछ, परिवर्तन हुँदैछ । ऊ आफ्नो भविष्यलाई कार्य, वचन र मनको माध्यमबाट कतातिर ढाल्न चाहन्छ, ढाल्न सक्छ । वास्तवमा ऊ आफ्नो इच्छानुसारको कार्य र विचारको प्रतिबिम्ब हो । मानिस जीव विकास वृक्षको महान फल हो—उसले प्रकृतिमा आफ्नो स्थान र जीवनको सही अर्थ बुझ्ने प्रयास गर्नु पर्छ ।

जीवनको स्वभाव कस्तो हुन्छ ?

जीवनको वास्तविकता सामना गर्न कतिपय मानिसहरू तयार हुँदैनन् र मिठो सपना र कल्पनामा डुबेर आफूलाई सुरक्षित ठान्न रूचाउँछन् । उनीहरू प्रतिबिम्बलाई पदार्थको रूपमा हेरी भ्रमित हुन्छन् । जीवन अनिश्चित छ, तर मृत्यु अवश्यभावी छ भन्ने कुरा बिसर्दछन् । वास्तवमा मृत्यु भनेको एक क्षणिक जीवनको क्षणिक अन्त्य सिवाय अरु केही होइन भन्ने कुरा बुझ्नु र स्वीकार गर्नु नै जीवनलाई बुझ्ने एक उपाय हो । तर 'मृत्यु' शब्द सुन्न धेरैलाई मन पर्दैन । मन परावस् वा नपरावस् मृत्यु आउँछ भन्ने कुरा तिनीहरू बिसर्दछन् । मृत्युको स्वाभाविकता बारे सही दिमागको सोचको खण्डमा मानिसमा शान्ति र उत्साह वृद्धिका साथै जीवनको स्वभाव बारे यथार्थ ज्ञान पनि प्राप्त हुन्छ ।

मृत्युलाई बुझ्नुको अतिरिक्त हामीले जीवनबारे पनि जानी राख्नु आवश्यक छ । हामी यस्तो जीवन जिइरहेकाछौं जुन कि हामीले इच्छा गरे अनुरूप सँधै

सरल र सरस रहँदैन । कैयौपल्ट समस्या र अवरोधको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । तथापि यिनीहरूसँग हामी डराउनु हुँदैन, किनकि यिनीहरूको वास्तविक स्वभावलाई बुझ्न सकेमा हामीले जीवनको गहनतम अर्थ पनि बुझ्न सक्ने छौं । सम्पत्ति, ऐश, पदप्रतिष्ठाबाट प्राप्त हुने संसारिक सुख सबै भ्रममात्रै हुन् । भौतिक उन्नति, महानतम उपलब्धिको बावजूद पनि निन्द्रा लाग्ने औषधिको खपतमा वृद्धि, मानसिक अस्पतालहरूमा रोगीहरूको वृद्धि र आत्महत्या गर्नेहरूको संख्या वृद्धिले के कुरा प्रमाणित गर्दछ भने सच्चा सुख भनेको संसारिक सुखभन्दा धेरै माथि छ र हामीले त्यसलाई प्राप्त गर्न सक्नु पर्दछ ।

धर्मको आवश्यकता

जीवनको साँचो उद्देश्य बुझ्नको लागि, कुनै एक धर्म अथवा सत्य-नैतिक व्यवस्थाको अनुशरण गर्नु पर्दछ । त्यसले खराब कामबाट अलग हुन मद्दत गर्छ, असल काममा लाग्न उत्साह दिन्छ र आफ्नो मन परिशुद्ध गर्न सक्षम बनाउँछ । सरल भाषामा भन्ने हो भने यही नै 'धर्म' हो ।

धर्म उच्चमि व्यक्तिको अभिव्यक्ति हो : यो उसको 'आफू' लाई चिन्ने र पाउने मार्गको लागि सर्वोच्च शक्ति हो । यसमा नकारात्मक स्वभावलाई सकारात्मक स्वभावमा बदल्ने शक्ति छ । यसले आदर्शहीनलाई आदर्शमय, स्वार्थीलाई निस्वार्थी, घमण्डीलाई विनम्र, हठीलाई सहनशील लोभीलाई दानी, निर्दयीलाई दयावान, निराशावादीलाई आशावादीमा परिणत गराउँछ । प्राणीहरूलाई उच्चतम श्रेणीमा पुऱ्याउने लक्ष्य प्रत्येक धर्ममा रहेको छ । शुरूदेखि नै धर्म मानिसको कलाकारीता र सांस्कृतिक प्रेरणाको श्रोतको रूपमा रहि आएको छ । यद्यपि मानव इतिहासमा कतिपय धर्महरू आए । बिलाए पनि, तथापि यी प्रत्येकले मानवीय प्रगतिका लागि केही न केही योगदान दिएकै पाउँछौं । क्रिश्चियन धर्मले पश्चिमी सभ्यतालाई सुसभ्य बनाउन मद्दत गरे र बुद्ध धर्म, जसले पूर्वीय जगतको ठूलै भागलाई सुसभ्य बनाए र जुन अझैपनि सशक्त छ र आजको वैज्ञानिक युगमा यो धर्मले बढी प्रभाव पार्ने र फैलिने सम्भावना देखा परेको छ । आधुनिक ज्ञानसँग यसका शिक्षाहरू कहिल्यै र कुनै हालतमा बाभिएका छैनन् । बरु यसका सिद्धान्तहरू भन्-भन् सान्दर्भिक हुँदै गइरहेका छन् ।

पश्चिमेलीहरू भौतिक विकासका लागि ब्रह्माण्डमाथि विजयहासिल गर्न खोज्दैछन् । बुद्धधर्म र पूर्वीय दर्शन आध्यात्मिक सन्तुष्टिको लागि प्रकृतिसँग सौहार्दता वा सन्तुलन खोज्छन् ।

धर्मले मानिसलाई इन्द्रिय संवर गर्न र मनलाई शान्त पार्न सिकाउँछ । इन्द्रिय संवरको अर्थ हो हाम्रो समस्याको जराको रूपमा रहेको तृष्णालाई हटाउनु । हामीमा सन्तोष हुनु नितान्त आवश्यक छ । मानिस जति सम्पत्तिको चाहना गर्छन् । उतिनै बढी दुःख पाउँछन् । सम्पत्तिले मानिसलाई सुख दिदैन । विश्वका अधिकांश धनी व्यक्तिहरू असंख्य शारीरिक र मानसिक समस्याले पिरोलिएका छन् । तिनीहरूसँग भएका जतिसुकै पैसाले पनि समाधानका उपाय किन्न सक्दैनन् । तर सन्तोषी व्यक्ति जतिसुकै गरीब भएपनि ती धनीहरूभन्दा बढी आनन्दले जीवन बिताउँछन् । एउटा कविता छ—

‘कसैसँग धेरै छ तर पनि बढी चाहना गर्छ
मसँग थोरै छ तर पनि बढी चाहन्छ,
तिनीहरूसँग धेरै भएपनि गरीब छन्,
र मसँग थोरै छ तापनि धनी छु;
तिनीहरू गरीब, म धनी; तिनीहरू माग्छन् म दिन्छु;
तिनीहरूसँग अभाव छ; मसँग छैन;
तिनीहरू शोकले सुक्दैछन्, म बाँच्दै छु ।”

जीवनको उद्देश्यको खोजमा

प्रत्येक व्यक्तिको जीवनको लक्ष्य फरक-फरक हुन्छन् । एक कलाकारले आफू मरिसकेपछि पनि रहिरहने कलाको श्रृजना गर्ने लक्ष्य राख्न सक्छ । एक वैज्ञानिकले कुनै नियम, कुनै नयाँ सिद्धान्त वा नयाँ मेशीन बनाउने इच्छा गर्न सक्छ । एक राजनैतिक व्यक्तिले प्रधानमन्त्री वा राष्ट्रपति बन्ने आकांक्षा राख्न सक्छ । एक जवान व्यक्तिले बहुराष्ट्रिय कम्पनीको मेनेजिङ्ग डाइरेक्टर बन्ने लक्ष्य बनाउन सक्छ । किन्तु, जब ती कलाकार, वैज्ञानिक, राजनीतिज्ञ र युवालार्थ किन यस्तो लक्ष्य राख्यौं भनी सोधेमा जवाफ देलान्— यी उपलब्धीहरू नै जीवनको साँचो उद्देश्य हो र यसले सुखी बनाउँछ । हरेकले जीवनमा सुखको आकांक्षा राख्छ, तर अनुभवले बारम्बार यही देखाएको छ, यस्तो प्राप्ति एक मृग तृष्णा मात्रै हो ।

बोध (महसूस)

जब हामी अनित्य, दुःख र अनात्मरूपी जीवनको

स्वभाव जान्न सक्षम हुन्छौं, मानिसको लोभी प्रकृति र तीलाई सन्तुष्ट गर्ने माध्यमका बारे थाहा पाउँछौं, तब मानिसले इच्छाएको सुख किन त्यतिको भ्रमपूर्ण हुन्छ भन्ने कुरा हामी राम्ररी महसूस गर्न सक्छौं। तिनीहरू धेरै सम्पत्ति संचय गरेर सुख प्राप्त गर्ने कोशीस गर्छन्। जब तिनीहरू धन, पद, शक्ति, मान र इन्द्रिय सुख प्राप्त गर्न असफल हुन्छन्, तब अरू सफल व्यक्तिहरू प्रति इर्ष्यालु भएर दुःखित र शोकग्रस्त हुन्छन्। किन्तु ती सबै प्राप्त गर्न 'सफल' नै भईहाले पनि ती हराउला वा तीबाट वञ्चित हुनु पर्ला भनेर डराउँछन् र दुःखित हुन्छन् अथवा अरू बढी धन कमाउने, उच्च पद हासिल गर्ने, शक्ति वृद्धि गर्ने र बढी सुखको इच्छा राखी दुःखित हुन थाल्छन्। तिनीहरूको इच्छा पूर्णरूपमा सन्तुष्ट भएको कहिल्यै हुँदैन। तसर्थ असंभव चीज प्राप्तिको लागि समय बर्बाद गरी नराख्न जीवनको स्वभावलाई बुझ्नु जरूरी छ।

यहाँनेर आएर धार्मिक आस्थाको जरूरत देखा पर्छ, किनकि यसले मानिसलाई सन्तोषी बन्न उत्साहित गर्दछ र मानिसलाई आफ्नो शरीर र स्वार्थभन्दा माथि रहेर सोच्न प्रेरित गर्दछ। बुद्धधर्मले मानिसलाई ऊ आफ्नो कर्मको उत्तराधिकारी र भाग्यको निर्माता हो भन्ने कुरा सिकाउँछ। उच्च सुख प्राप्तिको लागि स-साना सुखलाई त्याग्न समर्थ हुनुपर्छ। मृत्युपछि फेरि अर्कोपनि जीवन छ, भनी नमान्ने व्यक्तिले पनि आफ्नो र अरूको सुख शान्तिको लागि आदर्श र असल जीवन व्यतित गर्नुपर्छ। यस्तो सकारात्मक र शुद्ध जीवन, आफ्नो र अरूको हितको लागि कार्य गर्नु, स्वार्थी र लोभी जीवनभन्दा अत्यन्त सुखकर हुन्छ।

मृत्युपछि पनि अर्को जीवनमा विश्वास राख्ने व्यक्तिले यो बुझेको हुन्छ कि कर्मको फल अनुसार उसको अर्को जन्म हुन्छ। धेरै असल कर्म गर्ने व्यक्ति राम्रो स्थानमा जन्मन्छ, जहाँ उसले धन र प्रतिष्ठा, रूप र शक्ति, निरोगीता प्राप्त गर्दछ साथै राम्रा र असल साथी र गुरुहरू भेट्नुपर्छ। सुकर्मले स्वर्ग र विशिष्ट स्थानमा पुनर्जन्म हुन्छ, भने कुकर्मले दुःख पूर्ण स्थानमा पुनर्जन्म गराउँछ। जब मानिसले कर्मको सिद्धान्त बुझ्छ, तब कुकर्मबाट बच्ने प्रयत्न गर्छ र सुकर्मतर्फ आफूलाई लगाउँछ। यसो गर्दा उसले यस जीवनमा मात्र होइन अरू जीवनमा समेत लाभ पाउँछ।

जब मानिसले आफ्नो स्वभाव थाहा पाउँछ, तब यथार्थताको बोध हुन्छ। मानिसमा अन्तर्निहित बुद्धि, मैत्री र चेतनाको आभास पाउँछ। उसले यो पनि बुझेको हुन्छ कि मानिस भएर जन्मनु र भ्रम सद्धर्मको श्रवण गर्न पाउनु त्यति सजिलो छैन। उसले जीवनको अनित्यतालाई पनि बुझेको हुन्छ र आफूले सकुन्जेल नै धर्मको अभ्यास गर्न तत्पर पनि हुन्छ। लोभ र अज्ञानतावश आफ्नो मनमा कुण्ठित दूर्भावनाहरूबाट आफूभित्र रहेको सक्षमता र शक्तिलाई बाहिर ल्याउनमा धर्मको अभ्यास जीवनभर गरिरहन पर्दछ, भन्ने कुरापनि उसले बुझेको हुन्छ।

यिनै अवबोध र अनुभवका आधारमा उक्त व्यक्तिले आफ्नो विचार, बोली र काममा समेत सचेतना अपनाउँछ। मैत्रीयुक्त विचारले बोलेका कुरा, गरेका कामले अरूलाई जस्तै आफैलाई पनि सुख दिन्छ भन्ने कुरा बुझ्दछ। आत्म परिशुद्धता तर्फ लैजाने आर्य अष्टांगिक मार्ग अनुशरण गर्नुको यथार्थ अर्थ थाहा पाउँछ। यस मार्गले मानिसलाई अनैतिक कार्यहरूबाट संयम गराई नैतिक शक्ति वृद्धि गराउनमा र शारीरिक, मानसिक र आध्यात्मिक उन्नतितर्फ बढ्नमा मद्दत गर्छ। साथै यसमा मानिसको विचार शुद्धि र मानसिक शक्तिको विकास गरी परिशुद्ध व्यक्तित्व निर्माण गर्न थुप्रै बाटाहरू छन्। मानसिक विकासका यी अभ्यास (भावना) ले जीवनको बाटो तथा प्रकृति र प्रकृतिका नियमहरूका बारेको ज्ञान र अनुभवलाई गहिरो र व्यापक पार्न सक्दछ। छोटकरीमा भन्ने हो भने यसले प्रज्ञाको विकासतर्फ लैजान्छ। जति प्रज्ञा बढ्छ, उति दया, करुणा, मैत्री र सुख बढ्छ। विभिन्न प्रकारका जीवनहरूप्रति सतर्कता बढ्छ र आफ्नो विचार, मनोभावना र कार्यहरूप्रति सचेतता बढ्छ।

आत्म परिशुद्धिको यस क्रममा मानिसले दिव्य जीवनलाई आफ्नो अन्तिम लक्ष्य बनाउँदैन। बरू उसले त्योभन्दा उच्च लक्ष्य राख्दछ, अर्थात् मानव क्षमताको उच्च अवस्था 'निर्वाण'लाई आफ्नो लक्ष्य बनाउँछ। यस्तो बेला उसले 'त्रिरत्न' (बुद्ध, धर्म, संघ) प्रति अगाढ श्रद्धा बढाउँछ र बुद्धलाई आफ्नो आदर्श बनाउँछ। ऊ लोभबाट मुक्त हुन उद्यत बन्छ, र मैत्री र प्रज्ञा वृद्धि गर्नतर्फ लाग्छ साथै सांसारिक बन्धनबाट पूर्णतः छुटकारा पाउन प्रयत्नरत हुन्छ।

क्रमशः

महास्वप्न जातक-२

मूल पालि अनुवादक - भिक्षु अमृतानन्द
नेपाली अनुवादिका - शरणशीला

राजाले भगवान्लाई— “केही दिन अघि मैले सपनामा १६ कुराहरू देखेको थिएँ । यसको परिणाम के होला भनी राजपुरोहितहरूसंग बुभदा उहाँहरूले “ठूलो भय आउनेछ ।” भने । अहिले राजपुरोहितहरू त्यस विघ्न बाधालाई पन्छाउन महायज्ञको तयारीमा छन् । प्राणीहरू मरण-भयले त्रसित छन् । देव सहित मनुष्य लोकमा अग्र हुनुहुने ! भूत भविष्य र वर्तमानका कुराहरू तपाईंको ज्ञानचक्षुले नदेख्ने केही पनि होओइनन् ! कृपया मेरो यस सपनाको परिणाम के हुन्छ भन्ने बारेमा आज्ञा गर्नु भएमा अज्ञानीको कल्याण हुनेछ ।”

समन्तभद्र— “त्यसोभए महाराज, तपाईंले सपनामा देखेका कुराहरू सुनाउनु होस् ।”

राजाले विस्तृत रूपले त्यस सपनाको कुरा सुनाए । भगवान्ले क्रमैसित तिनीहरूका परिणामहरू “भविष्यमा यसो यसो हुनेछ” भनी यसरी आज्ञा गर्नुभयो—

“महाराज ! तपाईंले देख्नुभएका १६ सपनाहरूमध्ये एउटैले पनि तपाईंमाथि विघ्न बाधा ल्याउने छैन । यो पूरै भविष्य सूचक हो । राजपुरोहितहरूले साँच्चिकै सत्य धर्ममा प्रतिष्ठित भएर अथवा सत्यको आग्रह गरी तपाईंउपर स्नेह राखी सपनाको फल सुनाएको होइन, बरु धेरै धन लाभ हुने स्वार्थको आँखाले र जीवनावृत्तिको लागि मात्र त्यसो भनेका हुन् (ब्राह्मणा पन न धम्मेषु धम्मताये तथि सिनेहेन कथयिंसु बहूँ धन लभिस्सामाति आमिस चक्खुताय जीवितवुत्तिं निस्साय कथयिंसु) । महाराज ! यस्तो सपना तपाईंले मात्र देख्नु भएको होइनन्, पहिलेका राजाहरूले पनि यस्तै सपना देखिसकेका छन् । त्यस समयमा पनि ब्राह्मणहरूले सपनाको फल यज्ञकै जिम्मामा लगाए । तर कोही पण्डितको कुरा सुनी बोधिसत्वसित सपनाको कुरा सम्बन्धी सोध्दा बोधिसत्वले मैले जस्तै भविष्यको सम्बन्धी व्याख्या गरिदिए ।” त्यसपछि भगवान्ले निम्न अतीतको कुरा सुनाउनु भयो ।

अतितको कुरा

अतीतकालमा वाराणसी राज्यको शासनकालमा बोधिसत्त्व उदिच्च ब्राह्मण कुलमा जन्मनु भयो । ठूलो हुँदा वहाँ ऋषि प्रव्रजित हुनुभयो । ध्यानद्वारा अभिज्ञ र

समापत्ति लाभ गरेर हिमालयतिर ध्यानकृडा गर्नुभयो ।

एकदिन वाराणसीको ब्रह्मदत्त राजाले रातको अन्तिम प्रहरमा १६ वटा सपनाहरू देखे । यस सपनाले राजा तर्सिए । व्युँभेपछि फेरि निदाउनै नसकी “त्यस सपनाको फल के हुने हो ? भन्ने तर्कना गर्दै बाँकी रात बिताए । बिहानीपख पुरोहित ब्राह्मणहरू आई “महाराज ! सुखपूर्वक सुत्नुभयो होइन ?” भनी सोधे ।

राजा— “आचार्यहरू ! के सुखपूर्वक सुत्न पाइन्थ्यो र ? । आज राती मैले १६ वटा ठूला-ठूला सपनाहरू देखे । त्यस पश्चात् मेरो मनमा त्रास उत्पन्न भएको छ । यसको के फल हुने होला ? यसबारे तपाईंहरू विस्तृतरूले सुनाउनु होस् ।”

“महाराज ! सपनाका कुराहरू पनि भन्नुहोस् त्यसपछि हामी त्यसबारे जे भन्नुपर्छ भनौला ।”

पुरोहितहरूको कुरा सुनेर राजाले सपनामा देखेका कुरा सबै सुनाइदिए । राजाको कुरा सुनेर पुरोहितहरूले हात मले ।

“आचार्यहरू ! किन हात मलिरहेकाछौ ? यस सपनाले केही विघ्न-बाधाको संकेत दिएको छ कि क्या हो ?

“महाराज सपना त साह्रै अशुभ छन् । राज्य-हानि, जीवन-हानि र धन हानिमध्ये एउटा हानि हुने अवश्यम्भावी छ ।”

“आचार्यहरू ! यसबाट बच्ने उपाय केही छैन ?”

“महाराज ! हुन त यस सपनाको फल अति कडा छ तथापि हजुरको लागि हामी केही उपाय अवश्य गरौंला । हजुरको लागि यति काम पनि नआए हाम्रो शास्त्राध्ययनको महत्त्व के रह्यो र ? !”

“त्यसोभए के गर्नुपर्ला ?”

“महाराज ! चार वस्तुहरूको यज्ञ गर्नुपर्छ ।”

“हुन्छ आचार्यहरू ! गर्नुहोस् । मेरो प्राण तपाईंहरूको हातमा छ-जसरी भएपनि मलाई यस भयबाट मुक्ति दिलाउनुस् ।”

“हामीलाई धन पनि हुन्छ, राजा पनि खुशी हुने छन्, खाने, लाउने पनि धेरै हुनेछ ।” भन्ने सोची

ब्राह्मणहरूले, महाराज ! चिन्तित हुनु आवश्यक छैन ।” भनी राजालाई आश्वासन दिई उनीहरू दरवारबाट बाहिर निस्के । नगर बाहिर उनीहरूले एउटा यज्ञकुण्ड बनाए र धेरै पशुपंक्षीहरू ल्याएर यज्ञकुण्डको थाममा बाँधिराखे । ‘यो-यो चाहिन्छ भन्दै ब्राह्मणहरू दरवारमा धेरैचोटी आए ।

तिनीहरूमध्ये एउटा राजपुरोहितको माणवक नामक शिष्य एकजना रहेछ । ऊ असाध्यै विद्वान तथा सत्यवादी, धर्मवादी, स्पष्टवादी थिए । उनले आफ्नो गुरुसँग यसरी सोधे-

“भो गुरु ! तपाईंले मलाई तीनैवटा वेदहरूको ज्ञान दिनुभयो । तिनीहरूमा मैले कतैपनि प्राणी हिंसा गरेर कसैलाई भलो हुनेछ, भनिराखेको भेट्टाइँन । तर हजुरहरूले भने राजालाई ‘यज्ञ गर्नुपर्छ’ भन्नुभयो, यो किन होला ? (आचरिय ! तुम्हेहि मयंतयो वेदे उगण्हापिता, ननु तेसं एकं मारेष्वा एकस्स सोत्थि कामस्स करणं नाम नत्थीति ?”)

“हे तात यसो गरायो भनेपो हामीसँग पनि धन हुनेछ, खाने, लाउने पनि धेरै हुनेछ । तिमी त राजाको दुकुटीको रक्षक जस्तो देखिन्छ । (“तात ! इमिना उपायेन अम्हाकं बहु धनं उप्पज्जिस्सति, त्वं पन रञ्जो धनं रक्खित्तु कामो मञ्जसी ति ।”

“भो गुरु, त्यसो हो भने, त्यस कामबाट म प्रसन्न छुईँन तपाईंले हेरेर मुनासिव गर्नुहोला । तपाईंकहाँ बसेर मलाई केही प्रयोजन छैन ।” भनी माणवक डुल्दै राज्योद्यान पुगे ।

त्यसै दिनमा बोधिसत्त्व पनि, ‘आज म नगरतर्फ गएँ भने बन्धनमा परिराखेका प्राणीहरूलाई उद्धार गर्न सकिन्छ ।’ भन्ने जानी आकाश मार्गबाट वाराणसी राजाको राज्योद्यानमा गएर एउटा शिलामा सुवर्ण-मूर्ति भैं बसिराख्नु भएको थियो । माणवक बोधिसत्त्वको अगाडि पुगे । वन्दना गरेर बसिसकेपछि उहाँसित कुशलक्षेम (सञ्चो विसञ्चो) को कुराकानी गरे । बोधिसत्त्वले मधुर तापूर्वक उत्तर दिई भने-

“माणवक ! यहाँको राजाले राजकाल राम्रोसंग चलाईरहेको छ ?”

“भन्ते ! राजा त धार्मिक नै छ । किन्तु पुरोहितहरूले वहाँलाई अलि नराम्रो बाटोमा लगिराखेका छन् । केही दिन पूर्व राजाले १६ वटा सपनाहरू देखेका

थिए । राजाले त्यस सम्बन्धी कुरा पुरोहितहरूलाई सुनाए । उनीहरूले सपनाको कुफलबाट मुक्ति पाउन ‘प्राणी हिंसा गरेर यज्ञ गर्नुपर्दछ ।’ भनी त्यसमा लागि र हुनु भएको छ । तपाईं जस्तो विद्वान ऋषिमुनिहरूले राजाको सपनाको फल सुनाई, भयभीत भइराख्ने सारा अशरण प्राणीहरूलाई मुक्त गरी दिनु उचित होला ।”

“माणवक ! म राजालाई राम्ररी चिन्दन । राजाले पनि मलाई चिन्दैन । यदि राजा यहाँ आएर सपना बारेमा सोधे अवश्य पनि मैले त्यसको फलाफल यथार्थ सुनाइदिनेछु ।”

“त्यसोभए भन्ते ! म राजालाई यहाँ लिएर आउँछु । तपाईं एकछिन यहाँ, बसिराख्नुस् ।” भनी माणवक राजाकहाँ पुगी यसरी बिन्ती चढाए-

“महाराज ! आकाशमा उड्न सक्ने तपश्वी एकजना हजुरको उद्यानमा आइराख्नु भएको छ । उहाँले तपाईंले देख्नु भएको सपनाको अर्थ बताउँछु” भन्नु भएको छ ।

माणवकको कुरा सुनेर राजा त्यतिनैखेर लांवालस्कर सहित त्यस उद्यानमा पुगे । राजाले बोधिसत्त्वलाई वन्दना गर्दै यसो भने-

“भन्ते ! तपाईंलाई मैले देखेको सपनाको अर्थ थाहा छ ?”

“थाहा छ, महाराज ।”

“त्यसोभएदेखि आज्ञा होस् ।”

“हुन्छ, महाराज ! म सुनाउँछु, तर पहिला तपाईंले कस्तो सपना देख्नु भएको थियो त्योनि भन्नुहोस् ।”

“हवस् भन्ते !” भनी राजाले आफूले देखेको सपनाको कुरा सुनाउँदा शुरूमा यसो भने-

“उसभा रूक्खा गावियो गवा च

अस्सो कंसो सिगालि च कुम्भो

पोक्खरणी च आपक चन्दनं

लापूनि सीदन्ति सिला प्लवन्ति

मण्डूकियो कण्हसप्पे गिलन्ति

काकं सुवण्णा परिवारयन्ति

लसावका एलकानं भया हि ।”

(वृषभ, वृक्ष, गाई, गोरू, घोडा, सुनको थाल, श्याल, गाग्री, पोखरी, काँचो चन्दन, तुंबा डुब्ने, ढुंगा उत्रने, भ्यागुतोहरूले काला सर्पहरू खाने, राजहाँसहरू कागहरूको पछिपछि लाग्ने बाख्रीदेखि बाघ तर्सिने ।)

क्रमशः

बुद्ध र उनका उपदेशहरू

✍ बखतबहादुर चित्रकार

नेपाल अधिराज्यको पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा अवस्थित लुम्बिनी अञ्चलको हालको कपिलवस्तुमा राजा शुद्धोदनको राजदरवार तिलौराकोटबाट माईति तर्फ जाँदै गर्दा लुम्बिनीमा २६३८ वर्ष पहिले बोधिसत्त्वको रूपमा एक बालकको जन्म भएको थियो । उक्त बालकलाई जन्म दिए पछि रानी मायादेवीको सातौं दिनमा मृत्यु भएको थियो । यो घटनाबाट उक्त दरवारभित्र हर्ष र विस्मातको अनौठो वातावरण सृजना भयो, यसले गर्दा राजा शुद्धोदन संकटमा परेका थिए । उक्त बालकलाई मायादेवीकी बहिनी गौतमीले आफ्नो स्तनपान गराई हुर्काउने जिम्मा लिए । त्यस बेलाका प्रकाण्ड विद्वान ऋषिहरूले राज दरवारमा आई उक्त बच्चा हेर्न चाहे पछि राजाले छोरालाई ऋषिहरूको अगाडी राखेका थिए । केहि समय बच्चाको अनुहार नियालेर हेरेपछि ऋषिहरूले बच्चाको बारेमा यसरी भविष्यवाणी गरे । यदि यो बालक (राजकुमार) राज्य सञ्चालन गरि बसेको खण्डमा विश्वकै महान सम्राट हुनेछ । तर यसले राजकाज त्यागी जोगीको जीवन अपनाएमा बुद्ध हुनुभई संसारकै रक्षक हुनेछ । यस्तै भविष्यवाणीले फेरी अर्को पल्ट पनि राजा शुद्धोदन हर्ष र विस्मातको दोधारमा परे । यस्तैमा बालक ठूलो भए पछि क्षेत्रीयले सिक्नु पर्ने सबै शिक्षा अध्ययन गर्दै राखेको समयमा राजाले राजकुमारलाई बाहिर मनोरन्जन गराउन संगै रथमा लिएर गए । बाटोमा रथ एक छिन्न रोकियो र किसानले खेतमा हलो जोतिरहेको दृष्य हेर्न मन लागि रथबाट बाहिर आएर खेतको आलीमा बसी रहँदा राज कुमारले एउटा यस्तो दृश्य देखे कि किसानले जोति रहेको हलोबाट बाहिर निस्केको किरालाई चराले माटोबाट थुंगेर मारेको देखे पछि राजकुमारलाई नराम्रो छाप पर्न गयो । उनको मनमा नयाँ विचारको उत्पत्ति भयो ।

प्राणीहरू विच बलियाले निर्बललाई मारेर मात्रै बाँच्नु पर्ने चलन कसरी भयो ? यस घटनाले राजकुमारको कलिलो मनमा ठूलो घाउ पायो । एकदिन राजा शुद्धोदनले राजकुमार सिद्धार्थलाई राजकुमारी

यशोधरासंग विवाह गरिदिए । यशोधरा देवीको कोखबाट राहुलको जन्म भयो । तर सिद्धार्थकुमारले संसारमा दुःखै मात्र देखे । यस्तो दुःखमय संसारका दुःखी प्राणीको रक्षा गर्नु छ । यो काम दरवार भित्र बसेर हुन सक्दैन भनि गहिरिएर विचार मग्न भै निचोडमा राजकुमारले वन जंगलमा गै ज्ञान प्राप्त गर्न ध्यान गरी सेवा गर्ने निर्णय गरी भरखर जन्मेको बालकलाई हेर्न भनी कोठा भित्र पस्न लाग्दा, भित्र पस्दैन भनी ढोकैबाट पुत्र राहुल र यशोधरालाई हेरी आफ्नो घोडा कन्थक चढी, सेवक छन्दकलाई साथ लिएर राज्य त्याग गरे । सिद्धार्थले २९ वर्ष उमेरमा दरवार छाडेका थिए भने ३५ वर्षको उमेरमा आजभन्दा २६०३ वर्षको वैशाख पूर्णिमाको दिनमा बुद्धगयामा सम्बोधिज्ञान प्राप्त गर्नु भएको थियो ।

सम्बोधिज्ञान संक्षिप्त परिचय—

१) संसारमा दुःख छ । २) दुःखको कारण छ ।
३) दुःख हटाउने उपाय छ । ४) उपाय हो आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग ।

४५ वर्ष सम्म उनले यिनै विचारलाई प्रचार गरी आखिरमा आजभन्दा २५५८ वर्ष अघिको वैशाख पूर्णिमाको दिनमा ८० वर्षको उमेरमा निर्वाण हुनु भएका थिए । यस ४५ वर्ष अवधि भरमा उहाँले दिनु भएका सार संक्षेप यहि लेख मार्फत पाठक सामु निम्नानुसार प्रस्तुत गरेको छु ।

१) तिमी आफैले आफ्नो ज्योति बनाउ । आफै मा भर गर, अरू कसैमा भरोशा नगर ।” तिमी आफ्नो शरीरको विचार गर: यसमा रहेको दुर्गन्धको विचार गर: दुबै दुःख अथवा सुख कष्टको कारक भएकोले यस्तोमा आफूलाई नफसाउ र तिमी शरीर मनको अनित्यका बारेमा सोच । तिमी कसरी यस्तो भुलभुलैयामा फस्ने गछौ र कसरी यस्तोमा घमण्ड र मतलबी बन्छौ: यी दुःखमा परी परीकन अन्त हुने निश्चय छ । यस्तै तिम्रासबै भौतिक साधनहरूको विचार गर: तिनीहरूमा “आफ्नो” भन्ने केही छ ? के तिनीहरू सबै चाँडै नै वा यहि पृथ्वीमा समाविष्ट हुँदैन र ?

संसारमा दुःखमात्रै छ भन्ने कुरालाई नबिर्सनु ।

२) लोभबाट तिम्रो मन अलग्ग राख, त्यस्तै तिम्रो शरीर दुरूस्त राख, मन पवित्र पार, तिम्रो वचन विश्वाशिलो रहोस् आफ्नो जीवन क्षणिक मात्रको हो, भनी बुझ्न सक्ने व्यक्ति लोभ क्रोधबाट बच्ने छ । सबै प्रकारको अमंगलबाट मुक्त हुनेछ ।” “यदि मन लोभले उकुस-मुकुस भएको छ भने यस्तो लोभलाई निर्मुल गर्नु पर्छ । आखिर मनैदेखि संयम हुने गरः आफ्नो मनलाई बसमा राख र आर्यमार्गबाट विचलित नहोऊ ।”

३) भाई भाईहरू बीच आपसका आदर सत्कार गर र वाद विवादबाट बच्नु । तिमीहरू बिच तेल र पानी जस्तै नमिल्ने होइन, दुध र पानी जस्तै मिलिजुली बस्ने बानी बसाल । मिलिजुली अध्ययन गर, सिक्ने गर र प्रयोग गर । तिम्रो अमूल्य समय र मनोकांक्षालाई निष्क्रिय र पंगु नबनाऊ । मौसम अनुसार ज्ञानको पुष्पबाट रमाउ र उदारवादीको फल उत्पादन गर ।”

४) “मेरा शिष्यहरू ! मेरो अन्तिम घडी नजिकिदै छ । हाम्रो विछोड नजिकै पुगि सक्यो तर विलाप नगर । जीवन भनेको सधै परिवर्तन शील छ । यो शरीरको विछोडबाट कोही बचेको छैन । शरीर पुरानो थोत्रो गाडा जस्तै र पूर्जा-पूर्जा छुटेर अलग भै छर्दै छ । अनाहकमा शोक नगर, बरू यो शरीर क्षणभंगुर छ ।

केही अनौठो होइन र यसैबाट मानव जीवन केवल खाली हो भनी जान । संसारीक इच्छा रूपी राक्षस सधैं मनलाई विगानै मौकाको पछि लागेको हुन्छ । यदि तिम्रो कोठा भित्र भमरा छ भने यदि तिमी आनन्द साथ सुत्न चाहन्छौ भने यसलाई कोठाबाट बाहिर धपाउनु पर्छ । तिमीले संसारिक बन्धनलाई नास गर्ने पर्छ । जसरी भमरालाई तिमीले कोठाबाहिर धपाउछौ ।

५) मेरा अनुयायीहरू, आखिरी क्षण आईपुगे । तर यो नर्विस कि शरीरको विलिन भनेको मृत्यु हो । शरीर मातापिताबाट प्राप्त भएको हो । विभिन्न खाद्यान्नबाट पोषित गर्यो । विरामी र मृत्युलाई इन्कार गर्न सकिन्न मानव शरीर विलिन हुनै पर्छ, जसले मेरो शरीरमात्र देख्छ त्यो व्यक्तिले साँचो अर्थमा मलाई देखेकै होइन । जसले बुद्धले सिकाउनु भएको शिक्षालाई अभ्यास गरेको छ त्यसैले मलाई साँच्चै नै देखेको हुन्छ । मेरो मृत्यु पछि धर्म तिमीहरूको गुरु हुने छ । धर्मलाई अंगाल र तिमी मेरो साँचैको अनुयायी हुने छौ । मेरो जीवनको ४५ वर्ष भित्र मैले कुनै पनि कुरा छिपाएको छैन । धर्ममा गोपनियता भन्ने छैन । सबै कुरा खुलस्त पारी दिएको छु । मेरा प्यारा अनुयायीहरू यो अन्त हो । केहि क्षणमा मेरो निर्वाण हुने छ । ❖

सन्दर्भ सामाग्रीहरू-

- विभिन्न बुद्ध सम्बन्धी लेख, रचना तथा विभिन्न विद्वानहरूद्वारा लिखित पुस्तकहरू

सूचना ! सूचना !! सूचना !!!

धर्मकीर्ति विहारका संस्थापक अध्यक्ष, शासन धज धम्माचरिय, अगग महागन्थवाचक पण्डित, धम्मवती गुरूमांको ८१ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा पूज्य भिक्षु महासंघको तर्फबाट साप्ताहिक अभिधर्म पाठ र धर्मदेशना भइरहेको छ । धर्मश्रवण गर्न इच्छुक सम्पूर्ण श्रद्धालुहरूलाई आमन्त्रण गरिएको छ ।

स्थान - धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः

मिति - २०७१ असार २३ देखि असार ३० सम्म

समय - विहान ७ बजे देखि ९ बजे सम्म

आयोजकः

धर्मकीर्ति विहार परिवार

७ दिनको अल्पकालिन ऋषिणी प्रव्रज्याः एक अनुभव

लुइस महर्जन

ऋषिणी प्रव्रज्या भन्नाले शिक्षा सिक्नको लागि घर त्यागेर प्रव्रजित हुने मानिन्छ। यसलाई 'सिक्खमान' पनि भनिन्छ।

सानैदेखि हजुरबा हजुरआमाले हात समातेर धर्मकीर्ति विहारमा लगनुभई बुद्धपूजा दान, शीलको बारेमा जान्न प्रेरित गर्नुभयो र पूर्व जन्मकै संस्कारको कारणले पनि बुद्ध धर्मप्रति आस्था बढ्यो।

विगत १३ वर्षदेखि धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीले अल्पकालिन ऋषिणी तथा श्रामणेर प्रव्रज्या आयोजना गरेको त थाहा थियो तर समयकूल भएन। यसपालि चाहिं जे होस् ऋषिणी प्रव्रज्यामा सहभागी हुन्छु भनी दृढ निश्चय गरी फर्म भरे र अवधिभर प्रव्रजित भइ भरपुर फाइदा पाएँ।

गत चैत्र २२ गते शनिवार दिउँसो परिवारको साथमा यस रत्न विपश्यना विहारमा आएँ। कस्तो होला भनी मनमा उत्साह थियो। भन्ते-गुरूमाँहरूको उपस्थितिमा कार्यक्रम शुरू भयो। म लगायत अरू १८ जना ऋषिणी प्रव्रज्याको लागि आएका रहेछन् भने १० जना श्रामणेर प्रव्रज्याको लागि आएका रहेछन्।

यस ऋषिणी प्रव्रज्या कार्यक्रममा चमेली गुरूमाँ (धम्मदिन्नाले) ले हामीलाई अष्टशील प्रार्थना गराउनु भई ऋषिणी वस्त्र दिनुभयो। त्यो वस्त्र पहिरेरिंदा मलाई एकदमै राम्रो लागेको थियो। संयमित हुनुपर्छ भन्ने थाहा पाएँ।

दिनहुँ ५ बजे उठेपछि १५ मिनेट ध्यान, अनि बुद्धपूजा, अनि जलपान हुन्थ्यो। त्यसपछि चक्रमण अनि कक्षा हुन्थ्यो। ध्यान र चक्रमण नौलो थियो त्यसैले उत्साहित थिएँ। मनलाई संयमित गर्न सिकें, जे गर्दा पनि होश राख्नु पर्छ भन्ने सिकें। फेरि दिनुहुँ २ जनाबाट कक्षा हुँदा धेरै विषयमा ज्ञान पनि पाएँ। पहिलो दिन २०७०।१२।२३ गते विहारमै बस्नु हुने सयादो उ सुजनपियबाट ध्यानको महत्त्वको बारेमा कक्षा भयो जसबाट भन् धेरै ध्यानको महत्त्व, ध्यान गर्ने तरिकाको बारे थाहा भयो। यस अवधिभर राम्ररी नभए पनि ध्यान गर्दा एकछिन भएपनि मन स्थिर, संयमित हुन्थ्यो। फेरि चक्रमण गर्दा हिंड्दा गर्नुपर्ने होश, ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने बारेमा धेरै ज्ञान प्राप्त भयो। होश नपुऱ्याइ हिंड्दा

चोटपटक लाग्ने हुन सक्छ, तर चक्रमण गर्दा जस्तै पाइलामा खुट्टामा होश पुऱ्याउने हो भने त दुर्घटना हुन्न होला जस्तो लाग्यो।

यहाँ विभिन्न भन्ते गुरूमाँहरूबाट शील, दशपारमिता, दश संयोजन, आमा बुबाको गुण, मंगल सूत्र आदि धेरै ज्ञान बारेमा नयाँ र राम्रा ज्ञान पनि पाएँ। यी ज्ञान जीवनोपयोगी र सुधारोन्मुख लाग्यो। अब म ऋषिणी प्रव्रज्या सकेर गृहस्थीमा फर्कदा पनि यी ज्ञानको सदुपयोग गरी व्यवहारमा ल्याउने छु। १-२ दिन लगातार ध्यान, चक्रमण गर्दा अलि थाकेको, सच्चो नभएको जस्तो भएथ्यो शिविरमा केही सहभागीहरूलाई। तर शिविरमा बस्दा सबैले एक अर्कालाई सहयोग गर्दा लाग्यो कि समाजका हरेकले यस्तो शिविरमा भाग लिनुपर्छ ता कि सामाजिक सौहार्दता बढ्छ।

साँच्चै भन्नुपर्दा पढाइ, काम र व्यस्तताको कारण तनावले कहिलेकाँही ग्रस्त भइ स्वयं मैले पनि मेरा आमाबाबालाई कहिलेकाँही रूखो व्यवहार प्रस्तुत गर्थे र आत्मगलानी हुन्थ्यो। तर अब मैले आमामाँबुबाको गुणलाई हरपल याद राखी उहाँहरूलाई सँधै आदर गौरव राख्ने प्रण लिएकी छु।

केशावती गुरूमाँको कक्षाबाट मान, उद्वचबारे थाहा पाई आफूमा भएका नराम्रा गुण हटाउनुपर्ने बारेमा बोध गर्न सके धेरैवेर नसके एकैछिन मात्र भएपनि ध्यान गर्नेछु भनी मनमा लिएकी छु।

सिक्न त धेरै नै उपयोगी ज्ञानहरू सिकें, अब व्यवहारमा उतार्न मैले कोशिस गर्नेछु भनी सोच्दैछु। यस अल्पकालीन ऋषिणी प्रव्रज्यामा आएर मैले आफूले आफैलाई सुधार्ने एक मौका दिन लागेकी छु।

अब म घर, परिवार समाज र देशकै असल नागरिक बन्नेछु भनी प्रण लिदैछु र जीवन रहनुजेल बुद्ध, धर्म र संघको शरणमा जान्छु भन्ने सोचेकी छु।

म कामबाट मिलाएर भए पनि फेरी अर्को वर्ष पनि यस्तो शिविरमा आउनेछु।

अन्तमा यस शिविरका आयोजक धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी, रत्न विपस्सना विहार परिवार र Volunteer हरू सबैलाई धन्यवाद दिन्छु।

(२०७० चैत्र २२ देखि २८ सम्म रत्न विपश्यना विहारमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी द्वारा आयोजित अल्पकालिन श्रामणेर एवं ऋषिणी प्रव्रज्या कार्यक्रममा ऋषिणी प्रव्रजित भई सहभागी भएकी बालिकाको ७ दिनको अनुभव)

आड सान् सुचीको स्वागत एक सुखानुभूति क्षणको सार संक्षप

वीर्यवती

नागरिक अभिनन्दन समारोहमा उपप्रधानमन्त्री प्रकाशमान सिंहले सुचीलाई डिल्लीरमण रेग्मी शान्ति पुरस्कार प्रदान गर्नुहुँदै

नेपाल आगमन- नोबेल शान्ति पुरस्कार विजेता, म्यानमारकी प्रजातन्त्रवादी नेतृ आड सान सुची वि.पी. चिन्तन प्रतिष्ठानको निमन्त्रणामा शुक्रवार जेठ ३० गते नेपाल आउनु भएकी थिइन् । नेसनल लिग फर डेमोक्रेसी (NLD) की अध्यक्ष आड सान सुचीलाई २०७१ असार १ गते आइतबार आर्मी अफिसर्स क्लबमा हरिबोल भट्टराई (आड सान सुची नागरिक अभिनन्दन समारोह मूल समिति का संयोजक) ले नागरिक अभिनन्दन गर्नु भएको थियो ।

उक्त नागरिक अभिनन्दन समारोहमा सुचीले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो-

“बुद्ध शिक्षानुसार दुःख हाम्रो जीवनको अभिन्न अङ्ग हो, जसलाई हामी दुवै देशले साझा रूपमा भोगिरहेका छौं । आशा छ, हामी सुख र दुःखमा संगसंगै अगाडि बढ्नेछौं । यस सुख र दुःखका क्षणहरूमा एक

अर्कालाई परस्पर सहयोग पनि गर्नेछौं ।

वि.पी. चिन्तन प्रतिष्ठानका अध्यक्ष हरिबोल भट्टराईको संयोजकत्वमा ५ सय १ सदस्यिय आड सान सुची नागरिक अभिनन्दन समारोह मूल समिति गठन गरी संचालित उक्त भव्य कार्यक्रममा डिल्ली रमण रेग्मी प्रतिष्ठानले सुचीलाई सन् २०१३ को दिल्लीरमण अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो । मन्त्रीपरिषद बैठकबाट सुचीलाई दिने निर्णय गरेको उक्त पुरस्कार उपप्रधान मन्त्री प्रकाशमान सिंहले उहाँलाई प्रदान गर्नु भएको थियो ।

डिल्लीरमण-कल्याण रेग्मी स्मारक पुस्तकालय विकास समिति (डा. डिल्ली रमण रेग्मी प्रतिष्ठान द्वारा २०६४ सालमा स्थापित उक्त पुरस्कार यस अधि क्रमशः दक्षिण अफ्रिकाका पूर्व राष्ट्रपति स्व. नेल्सन मण्डेला, भारतका अहिंसावादी नेता महात्मा गान्धी (मरणोपरान्त),

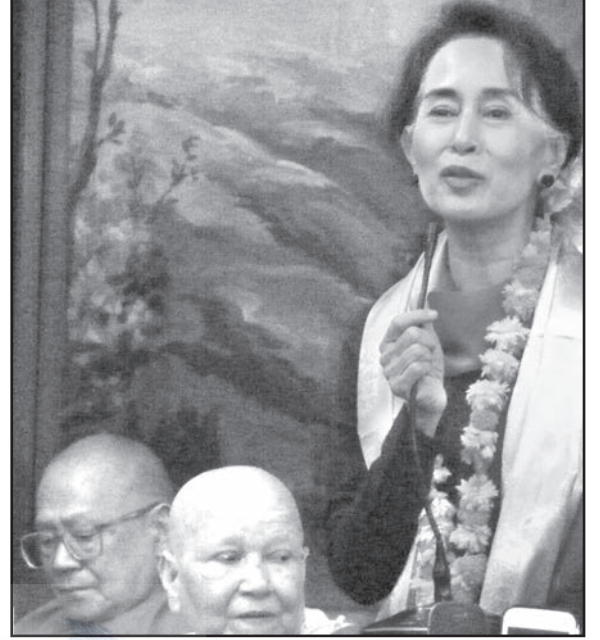
वि.पि. चिन्तन प्रतिष्ठानका अध्यक्ष हरिवोल भट्टराईले नागरिक अभिनन्दनपत्र प्रदान गर्नुहुँदै

अमेरिकी पूर्व राष्ट्रपति जिम्मी कार्टर, स्विस नागरिक टोनी हेगन, र संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिव बान की मूनलाई प्रदान गरिसकेको कुरा प्राप्त समाचारमा उल्लेख गरिएको छ ।

लुम्बिनी भ्रमण— आइतवार असार १ गते सुची भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी पनि पुग्नु भएकी

धम्मवती गुरुमालाई उपहार चढाउनु हुँदै सुची

धर्मकीर्ति विहारमा आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा सुची

थिइन् । लुम्बिनीस्थित मायादेवी मन्दिर र वर्मी बुद्ध विहारमा पुगी भगवान् बुद्ध प्रति श्रद्धा चढाउनु भएकी सुचीले लुम्बिनीबाट शान्ति सन्देश र प्रजातन्त्र संसारभरका नागरिकहरूमा फैलियोस् भनी कामना गर्नु भएकी थिइन् ।

को हुन् आडसान सुची ?

सन् १९४५ मा बुवा जनरल आड सान्, वर्मी नागरिक (Leader of Burma's Independence Movement) र माता दो खीन की (Ambassador of Burma to India) को कोखबाट जन्मनु भएकी आड सान सुचीको श्रीमान् बेलायती नागरिक Dr. Michael Aris हुनुहुन्थ्यो । उहाँहरूका दुई छोराहरू Alexander र Kim थिए ।

“४० वर्ष अगाडि सुची धर्मकीर्ति विहारमा” स्मरणिय छ, चार दशक अगाडि सन् १९७३ मा उहाँ आफ्ना पतिदेव एरिक संग नेपाल आउनु भएकी थिइन् । त्यसबेला उहाँ ठमेलमा बस्नु भएकी थिइन् । एरिक गुम्बा र विहार विषयको अनुसन्धान गर्दै पि.एच.डि गर्ने सिलसिलामा दिनभर व्यस्त रहनु हुन्थ्यो भने सुची दिनभर धर्मकीर्ति विहारमा रहने गर्नुहुन्थ्यो । त्यस समय उहाँले गुरुमां धम्मवतीसंग बुद्ध शिक्षा सिक्ने गर्नुहुन्थ्यो ।

धर्मकीर्ति विहारमा सुची – भिक्षु अश्वघोष, भिक्षुणी धम्मवती र प्रकाशमान सिंहसंग भलाकुसारी गर्नुहुँदै

साँभूपख मात्र होटल फर्कनु हुन्थ्यो । यसरी उहाँले धर्मकीर्ति विहारमा ३ महिना बिताउनु भएकी थिइन् । सो अवधिभर सुचीले धर्मकीर्ति विहारमा आउने बालबालिकालाई अंग्रेजी भाषा पढाउने गर्नु हुन्थ्यो । यसरी सुचीसंग धर्मकीर्ति विहारमा ४० वर्ष अगाडि अंग्रेजी भाषा सिक्ने बालबालिकाहरू मध्येका दुईजना चिनीकाजी महर्जन र त्रिलोचना कमल तुलाधर दुवै उनीलाई भेट्न २०७१ साल असार २ गते विहारमा हाजिर हुनु भएका थिए ।

– धर्मकीर्ति विहारमा विताएको ३ महिना अवधिभरमा सुचीले नेपालभाषा (नेवारी) पनि केही मात्रामा सिक्नु भएकी थिइन् ।

२१ वर्षिय नजरबन्द– सुची ४६ वर्षकी हुँदा वर्माका सैन्य सरकारले उनीलाई नजर बन्द गरेको थियो । सन् १९७३ देखि धम्मवती गुरुमांकी शिष्या बनी बुद्ध शिक्षालाई आफ्नो जीवनमा अभ्यास गर्न सक्षम उनीले विपश्यना ध्यान र बुद्ध शिक्षा अध्ययन कार्यमा दत्तचित्त हुँदै आफ्नो अमूल्य समय विताएकी थिइन् । फलस्वरूप नजर बन्द जस्तो कठिन अवस्थाको जीवनमा पनि उनीले आफ्नो चित्त विचलित हुनबाट बचाउन सफल भइन् । उनको यस आदर्शमयी क्षमता र गुण

प्रशंसनीय रहेको छ ।

धर्मकीर्ति विहारमा स्वागत– ६८ वर्षिय आड सान सुची विहान ९ बजे उहाँकी गुरुमां ८१ वर्षिय भिक्षुणी धम्मवती दर्शनार्थ धर्मकीर्ति विहार श्रीघः नःघलमा पुग्नु भएकी थिइन् ।

विहार प्रवेश गर्नु अगाडि नै प्रवेश द्वार देखि उनीलाई फूलमाला र खादा दिएर श्रद्धा चढाउने धर्मकीर्ति ज्ञानमाला लगायत थुप्रै उपासकोपासिकाहरूको भीड लागेको थियो । ती मध्ये स्थानिय प्रभात मा.वि.का शिक्षक

धम्मवती गुरुमांले शुभकामना मन्तव्यका साथ सुचीलाई आशिर्वाद दिनुहुँदै

धम्मवती गुरुमाले सुचीलाई “Felicitation Letter” प्रदान गर्नुहुँदै

शिक्षिका र विद्यार्थीहरूले पनि सुचीलाई लाइन वद्ध भई स्वागत गरेका थिए ।

धिमै वाजा बजाउँदै स्वागत गरिएको उक्त स्वागत कार्यक्रममा सुचीले त्यहाँ उपस्थित सबै श्रद्धालुहरूसंग फूलको गुच्छा र खाडालाई प्रफुल्लित मुद्रामा सम्मानपूर्वक ग्रहण गरी सबैको मन जित्न सफल भइन् । उनको यस विनम्रतापूर्ण स्वभावलाई जनसमुदायले प्रशंसा गरिरहेका थिए ।

विहारमा सुचीका साथ उप प्रधानमन्त्री एवं संघीय मामिला तथा स्थानिय विकास मन्त्री प्रकाशमान सिंह पनि उपस्थित हुनुहुन्थ्यो ।

विहारको धम्महलमा प्रवेश गरे पश्चात् सुचीले भगवान् बुद्धलाई पञ्चाङ्ग वन्दना गर्नुभएपछि त्यहाँ उपस्थित हुनुभएका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर र आफ्नी गुरुमां भिक्षुणी धम्मवतीलाई पनि पञ्चाङ्ग वन्दना गर्नु भएकी थिइन् ।

धर्मकीर्ति विहार संरक्षण कोषकी उपाध्यक्ष भिक्षुणी धम्मदिन्नाको सभापतित्वमा संचालित उक्त कार्यक्रम कोषकी सह सचिव प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नु भएकी थिइन् । कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह तुलाधरले स्वागत भाषण गर्नु भएपछि सचिव मीना तुलाधरले धर्मकीर्ति विहारको संक्षिप्त परिचय प्रस्तुत गर्नु

भएको थियो ।

भिक्षुणी धम्मवतीले आफ्नी शिष्य सुचीलाई प्रजातन्त्रका लागि संघर्ष गरिरहने साहस प्राप्त भइरहोस्, र यसमा सिद्ध सफलता पनि प्राप्त होस्, शारीरिक सुस्वास्थ्य लगायत मानसिक सुख प्राप्त होस्, असल मनो कामनाहरू परिपूर्ण होस् भनी आशिर्वाद दिनु भएकी थिइन् ।

यसरी नै आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा सुचीले भगवान् बुद्धको त्याग, समर्पण र ज्ञानबाट आफू प्रभावित भएको कुरा बताउनु हुँदै नेपाल र धम्मवती गुरुमांको सदा सम्भना भइरहने कुरा व्यक्त गर्नु भयो । मिले फेरि अर्को पटक पनि नेपाल आउने प्रण पनि व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा धम्मवती गुरुमाले सुचीलाई “Letter of Felicitation” प्रदान गर्नुभएको थियो भने ध.की.सं. कोषका उपाध्यक्ष द्रव्यमान सिंह तुलाधरले स्वयम्भू चैत्य उपहार स्वरूप प्रदान गर्नुभएको थियो । यसरी नै अन्य महानुभावहरूले पनि उहाँलाई आ-आफ्ना श्रद्धानुसार विभिन्न उपहारहरू चढाउनु भएका थिए । सुचीले पनि आफ्नी गुरुमां भिक्षुणी धम्मवतीलाई उपहार चढाउनु भएकी थिइन् ।

स्मरणिय छ, सुचीको पार्टी नेसनल लिग फर डेमोक्रेसी (NLD) ले NLD Education Net Work संचालन गरिरहेको विषयमा समाचारमा उल्लेख गरिएको छ । प्राप्त समाचार अनुसार उक्त Net Work ले चलाएका विद्यालयका टुहुरा र विपन्न परिवारका बालबच्चाले निशुल्क शिक्षा आर्जन गरिरहेका छन् । यसरी राजधानी रंगुनमा मात्र सयभन्दा बढि यस्ता विद्यालयहरू रहेको कुरा बुझिएको छ ।

कार्यक्रमको अन्त्यमा सभापति धम्मदिन्ना गुरुमाले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गर्नु भएको थियो ।

त्यसपछि सभामा उपस्थित सबैलाई दाता द्रव्यमान सिंह तुलाधरले जलपानको व्यवस्था मिलाई पुण्य संचय गर्नुभएको थियो । फर्कने क्रममा शिष्या सुचीले आफ्नी गुरुमांहरू दोगुणवती र धम्मवतीलाई पञ्चाङ्ग वन्दना गरी नेपालीहरूको माया बटुल्दै प्रसन्न मुद्रामा फर्कनु भएकी थिइन् । ❖

कर्म्य निर्धारित जुइ शुभ वा अशुभ

सुनिता मानन्धर

सुथ न्हापां खालीगु घः खन कि अमंगल जुइ । विधवा मिसा खन कि अमंगल जुइ । अःखः लाकां खन कि अमंगल जुइ । भतिं लँ पन कि अमंगल जुइ । आदि थेंजाःगु धापुती विश्वास याइपिं थौं नं म्हो मजू । थुकियात बेसाइत धकाः नं धायेगु याः । मंगल वा साइत धयागु छु खः धयागु खँ ध्वाथुइक सुनानं धाये फुगु मदुनि । अथे ला बुद्ध काल्य नं छुकियात मंगल धायेगु धयागु खँ थःथःगु हे कथंया तर्क दु । थुगु इलय् गुलिसिनं दनाखतं तुइसे च्वंम्ह सा, प्वाथय् दुम्ह मिसा खन कि मंगल धाइ । गुलिसिनं न्हयज्याहँ, भोजन यानाबिज्याहँ, थेंजाःगु खँवः न्यने दइगु मंगल धाइ । गुलिसिनं सुथ न्हापां दनाखतं वाउँगु घाँय् थीगु, गोबर थीगु, शुद्धगु वसः पुनेगु मंगल धाइ । थुकथं मंगलया बारे ध्वाथुइके मफुगु खः । उगु इलय् थुकथंया धारणायात विश्वास याइपिंत दृष्टिमांगलिक, सुत्तमांगलिक व मुत्तमांगलिक धायेगु यात । थुकिं यानाः अन मनूत पुचः पुचः हे व्वथल । गुगु खँय् थःत विश्वास थें ताल उगु हे पुचःया खँ नालाः कायेगु यात । अथे खःसां मंगलया कारण धाःसा थुइका काये मफुत ।

बामलाःगु ज्या अमंगल हे खः । छुं कथंया दुर्घटना जुइगु, ल्वचं कइगु, मृत्यु जुइगु आदि ला बामलाःगु हे खः । सुयां जीवनय् थुकथंया घटना जुइव अन नाना कथंया खँ पिहाँ वइ । छः पुजा मयानाः, खाली घः खनाः, भतिं लँ पनाः, पितृ तरे मजुयाः आदि खं थाय् काइ । तर बुद्ध धर्मकथं थुकथंया ज्याखँ अमंगलया कारण जुइगु मखु । बरू वया पाप कर्मया कारणं जुइगु खः । थन मतकभत्त जातक लुमंके छिं । थुकी नं सुं जन्म कयाः उकथं सी मालीगु कर्मया भोगकथं कयातःगु दु । ब्राह्मण छम्हेस्यां पितृ तरे यायेत फैंचा बलि बिल । लिपा उम्ह ब्राह्मणं थुगु पापया भोग याये माल । व न्यासःगू जन्मतक फैंचा जन्म जुल । अले उकथं हे सिना वने माल ।

थन सुं मचा प्वाथय् च्वं वयेवं छेंजः सुं सित, मचा जन्म कायेसातं मां बौ सित धाःसा उम्ह मचायात अलछिन वा अशुभकथं कायेगु याइ । अफ्क वयात मांया छयं न्हयः वःम्ह, अबुया छयं न्हयः वःम्ह धका नागः तुगः

याइ । तर बुद्ध जीवनी अध्ययन याइपिंसं थुकथंया खँय् विश्वास याये मछिं । थुकथंया खँ ल्हायेगु ला निरर्थक हे जूवनी । सिद्धार्थ गौतम जन्म जुयाः न्हयन्हु दत । न्हयन्हु दयेवं हे वयात जन्म विउम्ह मां मायादेवीया मृत्यु जुल । बोधिसत्त्व जन्म जुयाः न्हयन्हु दयेवं मांया आयुसंस्कार फुइगु खँ न्हापा हे एकिन जूगु खः । बोधिसत्त्व स्वयं नं थः सुया कुलय् जन्म काः वने माली धकाः बिचाः याःगु खः । उकथंया बिचाः लिपा तिनि बोधिसत्त्व महामायादेवीया गर्भय् च्वंवंगु खः । अफ्क थुगु खँ ला कल्प कल्प न्हयः हे सीदुगु खः । सिद्धार्थ बोधिसत्त्वयात न्हयन्हु लिपा हे आयु संस्कार त्वःती धयागु खँ न्हापाया बुद्धपिनिगु इलनिसे न्हयथनावःगु खः । जन्म जुयाः न्हयन्हु दयेवं मां मन्त । अयनं सिद्धार्थ बुद्धत्व प्राप्त यात । संस्कारया भवसागरय् चाःहिला च्वंपिंत निर्वाणया लँ क्यना बिज्यात । थन मनू जुयाः बुद्ध जुयाबिज्याःम्ह अशुभ मजू धाःसा मेपिं गथे अशुभ जुइ ?

जन्मलिसें मृत्यु वइगु स्वाभाविक खः । दक्क सजीवया आयु संस्कार फुइ । गुलिं न्हापां, गुलिं लिपा मृत्युया थाय् थ्यं वनी । मृत्यु खनाः ग्यायेमाःगु व ग्याये म्वाःगु, अथे हे अकाल मरणया विषययात कयाः मिलिन्द प्रश्नय् नं न्हयथनातःगु दु । उकिं मृत्यु जुइगु अशुभया कारणं मखु । थ्व कर्म भोगया कारण जक जूवनीगु खः अथे ला आयु ल्यंदिनिम्हेसित जक उपाय यानाः म्वाके फइ । आयु फुइधुंक्म्हेसित न्ह्याथें जाःगु उपाय याःसां म्वाके फइ मखु धयागु खँ मिलिन्द प्रश्नय् नं न्हयथनातःगु दु ।

थुकथं हे विधवा मिसायात खन कि अशुभ ताये कीपिं नं दु । विधवातय् खन कि छुं कथंया भिज्याय् दुथ्याकी मखु । उमिगु ल्हातं भिज्या याःसा अशुभ जुइ धाइ । न्ह्याथेंजाःगु भिज्या वा लसता भव्य जूसां उपिं लिउने हे जुयाच्चनी । तर बुद्ध शासनय् भिक्षुणी संघ नीस्वंम्ह छम्ह विधवा हे खः । जुजु शुद्धोदन मदयेवं प्रजापति गौतमी याकःचा जुल । वयागु लागि राज दरवार भिक्कांमिक्कां दन । अले गौतमी बुद्धया न्हयःने थः नं प्रव्रजित जुइगु इच्छा प्वंकल । तः क्वः मछिया इनाप

लिपा जूसां गौतमीं बुद्ध शासनय् थःगु थाय् कयां त्वः तल । संघय् भिक्षुणी शासन दयेधुंकाः द्दलंद्दः विधवात भिक्षुणी जूवल ।

शुभ व अशुभ धकाः साइत स्वयाः च्वंतले थःगु भिंगु ज्याखँ नं छखे लायेफु । छम्ह गृहस्थीया म्हायायात भिंगु व बांलाःगु कुलय् धाः वल । तर शुभ साइत स्वयाच्चंगुलिं उम्ह गृहस्थीं थः म्हायायात तकं वी मफुत । अथे ला स्वीच्यागु कथंया ज्याखँ यात कि मंगल जुइगु खँ मंगलसुत्रय् न्हयथनातःगु दु । गुगु स्वीच्यागु थुकथं दुः— मूर्खतय्गु संगत मयायेगु, पण्डित बुद्धिमान पिनिगु संगत यायेगु, पुज्यपिनिगु पूजा यायेगु, अनुकूल थासय् वास च्वनेगु, पूर्वजन्मया संचित पुण्य दइगु, थःत सम्यक लँपुइ यंकेगु, बहुश्रुत दुम्ह जुइगु, शिल्प विद्याय् पारंगत जुइगु, विनय सुशिक्षित जुइगु, सुभाषित जुइगु, मांबौपिनिगु सेवा यायेगु, कला, काय-म्हायायपिनिगु भरण पोषण यायेगु, आकुल-व्याकुल जुइगु ज्याखँ मयायेगु, दान बीगु, धर्माचरण यायेगु, ज्ञातिबन्धुपिंत सेवा यायेगु, निर्दोष ज्या यायेगु, पापयात तापाका छ्वय्गु न्ह्योनेथ्ये धुंकागु पापनं मयाय् फय्कयगु, मद्यपान मयायेगु, धर्म कार्यय् अप्रमादी जुइगु, गौरव तयेगु, विनम्र जुइगु, सन्तुष्ट जुइगु, कतज्ञ जुइगु, धर्मश्रवण यायेगु, सहयाय्फुम्ह ज्वी फय्कयगु, धया खँ न्योम्ह ज्वी फय्कयगु भिक्षु श्रमणपिनि दर्शन याय्दैगु धार्मिक छलफल यायेगु, तपस्या याय्गु, ब्रह्मचर्य पालना यायेगु, प्यंगू आर्यसत्य साक्षात्कार यायेगु, निर्वाण साक्षात्कार यायेगु, अष्टलोक धर्मपाखें चित्त कम्पन मयायेगु, निशोकी जुइगु चित्तयात रागद्वेष मो हरूपी धुलं मगायेकेगु, निर्भयी जुइगु खः । थुकथं स्वयेगु खःसा बांलाःगु व भिंगु ज्याखँ यायेगु हे शुभ खः । भिंगु ज्याखँ यात धाःसा सदां शुभ हे जुइ ।

(साभार- सन्ध्या टाइम्स, २०७१ ज्येष्ठ ४ गते)

बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू –

- ★ सिद्धार्थको घर : कपिलवस्तु, कोशल राज्य ।
मामाको घर : देवदह । ससुराल : देवदह ।
- ★ सिद्धार्थको जन्म हुँदा राजा शुद्धोदन ५७ वर्षको हुनुहुन्थ्यो । विवाह गरेर २० वर्षपछि शुद्धोदनले छोरो पाएका थिए ।

साभार- बौद्ध दर्पण

वर्षावास व कथिन विस्तर-छगू अध्ययन-४

भिक्षु उपतिस्स

वसपोल आधुनिक नेपाल इतिहासया सर्वप्रथम थेरवादी बौद्ध भिक्षु खः । थ्व ८ गू दशक दुने भिक्षु, श्रामणेरे पिनिगु गणना उल्लेखनीय कथं बृद्धि जूगुलिं बुद्धधर्म न्हापा स्वयाः आपालं प्रचारय् वःगु खने दु । वसपोलपिन्त धकाः दय्कातःगु विहार, आवास उपत्यका व उपत्यकां पिने थाय् थासय् दय्का तःगु दु । गुलिं विहार दातापिन्सं दय्कातःगु खःसा गुलिं विहार भिक्षु-श्रामणेरे पिं थःहे सक्रिय जुयाः दय्काः धर्मप्रचार याना च्वंगु नं दु । उकीमध्ये उपोसथागार दुगु विहारत धाःसा पतिंचाय ल्याख्यायत नं मदु । अथेसां ८ गू दशक दुने महाप्रज्ञा, प्रज्ञानन्द, धर्मालोक, अनिरुद्ध, अमृतानन्द, बुद्धघोष, सुदर्शन, सुमंगल, कुमार थें पुलापिं महास्थविर भिक्षुपिंसं याना विज्याःगु योगदान सराहनीय जू । विशेषतः आनन्दकुटी विहार स्वयम्भू, सुमंगल विहार यल, राजकीय बुद्धविहार लुम्बिनी, नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार कीर्तिपुर, अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र शंखमूल व विश्वशान्ति विहार नयां बानेश्वर-थुपिं विहारय् उपोसथागारत नं दु । पुलापिं महास्थविर भिक्षुपिनिगु अथक परिश्रमया उत्कृष्ट फल खः उपोसथागार ! छायाधाःसा भिक्षुपिं उत्पादन यायेज्यगु थाय् नेपालय् नं दत धकाः गौरव ताय् थाय् दु । मखुसा उपसम्पदाया निमित्त नं विदेशय् वनेमाःगु जुइ ।

नेपालय् उपोसथागार ला दत तर परिशुद्ध कथं उपसम्पदा दीक्षा विइफुपिं सक्षम भिक्षुपिनिगु अभाव अर्थात् उपसम्पदा संघकार्य जुइवले सक्षम महास्थविर, स्थविर भिक्षुपिं अनुपस्थिति खने दु । उपाध्याय, आचार्य व कर्म वाक्य-आचार्य पिनिगु विचय् गुलि समन्वय जुइमाःगु खः उकी जूगु खने मदु । उपसम्पदा अपेक्षक श्रामणेरे (कुलपुत्र) पिन्सं विनय, प्रातिमोक्ष देशना व भिक्षु जीवन सम्बन्धी उपसम्पदा जुइ न्हयवः अध्ययन यानाः गुलि पूर्व तयारी जुइ माःगु खः व नं खने मदु । गुबले गुबले ला बुद्ध शासन ठेक्का विइथें तुरुन्तातुरुन्त श्रामणेरे पिन्त उपसम्पदा याना विइगु जुयाः इमिसं शासनिक जिम्मेवारी व भिक्षुत्वया महत्त्व बोध याय् फइमखु । दातापिन्सं निमन्त्रणा याथाय् भिक्षुपिं मगात धकाः उपसम्पदा यानाः विइगु दाता पिन्सं विइगु संघ भोजनया निमित्त भिक्षुपिं तयार याना विइगु थें जुइ । अज्याःपिं भिक्षुपिन्सं थःम्ह थत फोना नय्गु थल अथवा छु नं मयासे दातापिन्सं विइगु जक नय्गु भाँडा थें सम्फे जू थे नं च्वने फु ।

क्रमशः

माधवी गुरुमांनापं छभाः

रीना तुलाधर (बनिया)

छन्हु जि ज्या छगू दयाः लगं ख्यः पाखे वनागु । थःगु ज्या सिधेकाः लिहां वयाचवनाबलय् प्रयाग पुखूपाखे या लं ध्यंबलय् बुद्धघोष भन्ते लुमंसे वल । न्हापासा यलपाखे वनेबलय् बुद्धघोष भन्तेयाथाय् छरु, थय्क दुहाँ वनेगु । लँय् वनाचवनाम्हेसिया गुरुया गुणानुस्मरण यायां वना । अले भट्ट लुमन । माधवी गुरुमां । अय् माधवी गुरुमां म्हं मफु धाःगु, गःपतय् चिरे याःगु धाःगु । खःका माधवी गुरुमांयाथाय् छरु वनाः नाप लाना वये । म्हं मफुम्हेसित दान वीत हर्लिक्स व बिस्कुट लँय्सं न्याना । यशोधरा बौद्ध विद्यालय दुहाँ वनेगु गेट खंसां न्हापा दुहां वनेगु लुखापाखे मालाः वना । लुखा मचाः । न्हापां खनागु तःधंगु गेट पाखे हे वना । नेवाः मखुपिं मिसात निम्ह गेटय् दनाचर्वापिके न्यना— “माधवी गुरुमां गन चवना विज्याइगु ।” स्कूलया गेटय् दनाचर्वागुलिं इमिसं सी धकाः चवनागु यशोधरा बौद्ध विद्यालय चवनाचर्वापिसं माधवी गुरुमां म्हमस्य् कथं धाःगुलिं भचा अजुगति चाया । व हे गेट दुहां वना । गार्ड थें च्वम्हे सिके न्यना वं थाय् कनाबिल छपु स्वाहाने थाहां वनाः तयातःगु कोथा ।

अन कोथापटिं स्कूलया कक्षा चले जुयाच्वंगु दु । गय् ल्याः गुरुमां थन हे चवना विज्याइगु खइला । न्हापा ला थ्व छँय् हे मखु । गार्ड क्यंगु कोथाय् पिनें सःता ‘माधवी गुरुमां’ दुने हाःसः मदु । कोथाया पिने तालं ग्वया तःगु मदु । दुने खापा मचाः । गुरुमां दुने पक्कां दयेमाः धयागु मतिं हानं सःता । हाःसः मदु । अले व हे कोथाया नापं च्वंगु कोथाय् स्कूलया कक्षा जुयाच्वंथाय् माष्टरयाके न्यं वना । मास्टरं पिहां वयाः स्वःवल । गुरुमांया कोथा थ्व हे खः धाल । तले विज्यातला छु थें नं धाल । तर दुने कोथा ग्वयातःगुलिं दुने हे दयेमाःगु अन्दाज याना । मास्टर यात ‘सरिं छिगु, क्लासय् डिस्टर्ब याना धकाः’ औपचारिकता क्यना । “छुं खँ मदु” धकाः मास्टर क्लासय् तुं दुहां वन ।

जि ताउत हे खापा त्वाक् त्वाक् याना । ‘माधवी गुरुमां’ धका सःता । लिपतय् खापा चाल । माधवी गुरुमां खने दत । “अय् छ ला गनं जितः लुमंकाः वया” धकाः प्रसन्न मुद्रा ख्वाः क्यना विज्यात ।

जितः दुने मेचय् फेतुकाः थः नं फेतुना विज्यात । लिपा सिल ताउत नं खापा मचाःगुया कारण । व ई गुरुमांया आराम कायेगु ई जुयाचवन ।

‘जिं सःतागु सलं साराक्क न्ह्यो वःगु नं न्ह्यलं चाःगु जुयाचवन । ‘ध्यान च्वंम्हेसित थने लात धयाथें जितः सुख नं मन्त । ताउबिक्क खापा चायेके मफुगु कारण वसपो लया तुति व जँ स्याःगुलिं पलाः छी थाक्याः लुखातक वयेत ताउई व्यूगु जुयाचवन । वसपोलं कनाविज्यात थथे हे जुइगु न्ह्याबलें लुखा खनेत थाकुइगु । फोन वःसा फोन दुथाय् तक थ्यनीबलय् फोन दी धुंकीगु । उकिं जुइ वसपोल चवना विज्याःगु कोथा सफा सुघर नं मदु । सामानत थासय् वासय् मलाः । गगु इलय् गज्याःगु जोश जाँगर दुम्ह, बुद्ध शासनय् गुलिं योगदान व्यूम्ह, सरकार ‘गोरखा दक्षिण बाहु’ पदवी तकं बिया तःम्ह यशोधरा बौद्ध विद्यालयया संस्थापक माधवी गुरुमां “जरापि दुक्खा, व्याधिपि दुक्खो” नं सुयातं त्वःती मखु । उकी माथि प्रव्रजित त्यागीपनिगु वृद्धावस्था भन हे कठिन जुई यो खनी धयागु मनय्, वल ।

गुरुमांया स्वास्थ्य व रोग उपचार बारे खंलावल्हा याना । ‘गुरुमां छको स्वये, छुं दान पुण्य भचा याये’ धकाः वइगु, धया । दान याना । माधवी गुरुमां लयताया विज्यात जितः न्ह्याबले मायां खँ ल्हाइगु, थौं नं अथे हे । जि लिहां वना छवय् धयाकि लाक गन छोइ छन्त च्या छको मत्वंकुसे । जिगु बानि च्या त्वंका हे छोयेमाः धाल ।” जितः फसाद जुल । वसपोल अथे सने हे मफुम्हं च्या दायेके धकाः जुल । ‘म्वाःल का गुरुमां न्ह्यागुसां छकूचा नया वने बिस्कुट सां ज्यू’ धयां माने मजू । ‘थन खंला लः दायेकेगु इलेक्ट्रिक थरमस दान बी हःगु दु । मत नं वल’ धया विज्यात ।

‘वयाये थ्वयाये मन्त । म्वाःलका जिं थम्हं हे च्या दायेका काये धकाः स्वयां व कोथाय् नये त्वनेगु ज्वलं ला दु । तर च्या, चिनी जिं खंके मफु । वसपोलं हे धाःकथं थरमसया लः इलेक्ट्रिक जगय् तयाः तुपिन छुलाः लः दाल । हानं न्हापायागु हे थरमसय् ति धाःथें तया । मफु मफु सनाः बट्टां कफि, चिनी, दुरु पिक्याः जित कफि वियां त्वःतल । उलिं मगाः हानं मफु मफु अंगुर सिलाः प्लेटय् तया विल । बिस्कुट छप्पं नं ल्हातिइ विल । ‘मयल’ धयां ज्यूगु हे मखु । लिपा फेतुनाः वसपोलं व्यूगु दकों नया । जिं धया— “धम्मवती गुरुमां नं अथे हे याना विज्याइगु । फेतुइ हे लाइमखु फलानागु न, त्वं धकाः बिया चवना विज्याइ ।

क्रमशः

नुगः बसा लायाः

दुर्गालाल श्रेष्ठ

मयजु आडसाड सुची, छन्त जिगु ज्वजलपा
थुलि व्याः रे छ नाप जि, नुगः छधी छपा ।
जिगु हे छयें थौं छ वःगु खंखं लसतयाः
जुलुजुलु मिन जिगु लुंथे नुगः नायाः ।

थुलि यचु नुगःम्ह छ, छंगु पलाखं हे
मुसुमुसु कयाहल जिगु देय्या वं हे
मिसा उकीसनं छ ला अतिकं हे क्यातु
तर छंगु क्यातु – न्त्योने बन्दुक हे यातु ।

अदम्यगु छंगु धैर्य, त्याग, समर्पणं ।
बर्माया व सैन्य-सत्ता नापं न्यला वन
धन्य छ अय् शान्तिमूर्ति ! अय् बुद्धया शिष्य मचा !
छ त्यात नं शत्रु मबू, धन्य छंगु युद्ध

न्त्याक्व चव्य् थ्यंसां नं पालिं बँयहे चुयाच्वंम्ह
गुलि क्वमिलुम्ह छ अय ! गुलि भराय् धंम्ह
छभाः नेपाः वल तकं धर्मकीर्ति ल्वःममंम्ह
धम्मवती-शिष्य छ अय ! गुलि गुणज्जम्ह !

मनूया हंस चफवीम्ह

प्रेमलक्ष्मी तुलाधर, डत

हे ! जन्मराजा, यमराजा, यमदुत

धैगु नां जुया च्वंम्ह

सकसिनं हारांम्ह, हाकुम्ह, न्यकूदुम्ह, ग्यानापुसे
च्वंम्ह धाय्का जुइम्ह

कथि, खिपः ज्वनाः दायाः ख्याना

सातु साला यंकीम्ह

सकसितं मिखा पिइकाः सुतुक्क

वयाः यंका छ्वइम्ह

त्वः मदु त्वः छगू छगू तया ! मनूया

हंस चफवीम्ह

मखुगु याइपितं ग्वारा ग्वारा दाःगु

चिकंनय् क्वफाइम्ह हँ

जःगु चुपि सिमाः ह ! याना ला च्वतुइका :

सास्ति याइम्ह हँ

सकल ग्याः छ खःनाः स्वय् हे ग्यानापुसे च्वम्ह हँ

तर

तर जिं धाय् छ तसकं सच्चांम्ह

तःमि चीमि धैगु भेद मदुम्ह

सकसितं समान दृष्टिं स्वयाःजुइम्ह

ध्व यो मयो धैगु भाव मदुम्ह

न्याय निसाप याना क्यनीम्ह

थःथः गु कर्म याःगु ज्या कथं लं

क्यनाः विइम्ह

भिंयाःपितं भिंगु थासय् यनीम्ह

मभिंयापितं मभिंगु थासय् क्वफाइम्ह

सत्य धर्मय् च्वीपितं करूणाया

दृष्टिं स्वइम्ह

थःथः गु कर्म कथं ज्याला वीम्ह

भिंपितं भाग्यया ज्याला

मभिंपितं अभाग्यया ज्याला

यमराजा मखु धर्मया राजा कर्मया राजा

धाय्ल्वःम्ह अथेसानं सकसिंगु

मिखाय् धू समान जुयाच्वंम्ह ।

मानवताको लागि बुद्धधर्म

२०७१ जेष्ठ २४ गते, शनिवार

प्रवक्ता- देवकाजी शाक्य

प्रस्तुती- राज भाइ तुलाधर

भगवान बुद्धले प्रतिपादन गर्नु भएको धर्म सबै प्राणीको हित सुखको लागि भए पनि यो विशेष गरीकन मानवजातिको लागि नै हो किनभने मानव मात्रै त्यो विवेकशील प्राणी हो जसले आफ्नो अवगुणहरू हटाएर आफैलाई सुधार गर्दै लान सक्छ, आत्मबोध गर्न सक्छ। मानव भएर जन्मदैमा सबैमा मानवीय गुण अथवा मानवता हुन्छ, भन्ने छैन जसको कारण संसारमा भगडा, कलह, हिंसा, अशान्ति प्राप्त छ। बुद्ध धर्मले आफु पनि सुख शान्ति पूर्वक बाँच्ने र अरूलाई पनि सुख शान्तिपूर्वक बाँच्न दिने योग्यता कसरी प्राप्त गर्न सकिन्छ, भन्ने कुरा सिकाउँछ। बुद्ध धर्मले मन सफा गर्ने तरिका सिकाउँछ। मानिसको मन एउटा रणभूमि जस्तै हो जसमा संघै कुशल र अकुशलको द्वन्द चलिरहेको हुन्छ। अकुशललाई जितेर कुशल कर्म सम्पादन गर्न सफा क्लेषरहित मन चाहिन्छ।

बुद्ध ज्योति अन्तरराष्ट्रिय संघका संस्थापक श्रद्धेय भिक्षु सिङ्ग युनले मानवीय बुद्ध धर्मको (Humanistic Buddhism) ठूलो प्रचार प्रसार गर्नु भएको छ। वहाँले आफूलाई कुनै एउटा देशको सीमा भित्र सिमित नराखी पूरा विश्वमा नै यसलाई फैलाउने प्रयास गर्नु भएको छ, जुन कुरा धेरै प्रशंसनीय छ। किम्डोलको निर्वाणमूर्ति विहारमा बस्नु हुने डा. धम्मविजय गुरूमांलाई सिङ्ग युनले अमेरिकामा प्रशिक्षित गर्नु भएको थियो। वहाँले गुरूमांलाई भन्नु भएको थियो मैले बीउ रोपी सकें अब नेपालमा गएर छहारी दिन सक्ने वृक्ष बन। वहाँले यसरी नै धेरै जनालाई प्रशिक्षित गरी विभिन्न देशहरूमा बुद्ध धर्मको प्रचार गर्नु भएको छ। जुन जुन देशमा बुद्धधर्म फैलियो त्यहाँ त्यहाँको संस्कृति परम्परासंग घुलमिल भएर पनि आफ्नो मौलिक शिक्षालाई कायम राखी राख्न सक्नु बुद्धधर्मको विशेषता हो। यस्तो हुन सक्नुमा यसको सरल तर प्रभावशाली मानवीय पक्ष नै प्रमुख कारण हो।

धर्मकीर्ति ज्ञानमाला गतिविधि

प्रस्तुती- प्रेमलक्ष्मी

१) २०७१ जेठ ३ धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघ।

यसदिन धर्मकीर्ति परियत्तिशिक्षा केन्द्रबाट परियत्ति शिक्षा परीक्षामा उतीण भएका विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो।

उक्त कार्यक्रमको लागि ज्ञानमाला भजनका कोषाध्यक्ष श्याममान वज्राचार्यले तारा मूर्ति १० वटा र धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन ३,४ भागका सि.डी. १० वटा पनि उपहार प्रदान गर्नु भएको थियो। कार्यक्रममा चमेली गुरूमांले ज्ञानमाला भजनको सहयोगार्थ रू. २०००/- रकम प्रदान गर्नुभएको थियो।

२) २०७१ जेठ ८ विहीवार -

यसदिन सानु मानन्धरले आफ्ना श्रीमान् पुण्य मानन्धरको पुण्यस्मृतिमा धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजनलाई निमन्त्रणा गरि भजन कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो।

उक्त कार्यक्रममा श्याममान वज्राचार्यले खाडा ओढाई धर्मकीर्ति भजन माला सि.डी. २ वटा उपहार दिनु भएको थियो भने उहाँले भजनलाई रू. २०००/- चन्दा सहयोग प्रदान गर्नुभई पुण्य सञ्चय गर्नुभएको थियो।

२०७१ ज्येष्ठ १० गते

विषय- अंगुत्तर निकायको (दुक निपात)

प्रवचक- मदन रत्न मानन्धर ज्यू

प्रस्तुती- उर्मिला तुलाधर

अंगुत्तर निकायको दुक निपातको धम्म वग्गोमा ११ वटा सूत्रहरू छन्।

सुत्त ९३ मा भगवान् बुद्धले भन्नु भएको छ। धर्म दुई प्रकारका छन्- १) अहिरिक २) अनोतप्प

१) अहिरिक- खराब काम गर्नमा लाज नमान्ने। खराब काम भन्नाले आफूलाई पनि हानी नोक्सानी हुने र अरूलाई पनि अहित,हानी गर्ने अकल्याण हुने काम लाज पचाएर, बिना लाज गर्छ, भने त्यो मानिस पतनको बाटो जान्छ। अर्थात् त्यो मानिसको पतन हुन्छ।

२) अनोतप्प— खराब काम गर्नमा, भय, डर नमान्ने जुन मानिसले मृत्यु दण्डको समेत भय, त्रास, नमानी अकुशल कर्म गर्छ। त्यो मानिको अवश्य पतन हुन्छ।

सुत्र ९४ अनुसार धर्म दुई प्रकारका छन्— १) हिरि र २) ओतप्प। १) हिरि- हिरि भनेको खराब काम गर्न लाज मान्ने जो मानिस संग लाज शर्म छ। त्यो मानिसले कहिले पनि अकुशल कर्म गर्दैन।

२) ओतप्प— ओतप्प भनेको खराब, अकुशल, काम

गर्न डर भय मान्ने। जो मानिस समाजको डरले कुकर्म गर्दैन उ कहिले पनि पतनको बाटोमा जाँदैन।

पहिला पहिला भनाई यस्तो छ कि घोडा हात्तीलाई वसमा राख्न फलामे सिक्री चाहिन्छ। त्यस्तै मानिसलाई वसमा राख्न लाज, शर्म, डर, भय चाहिन्छ। मानिसहरूमा हिरि र ओतप्प भयो भने उनीहरूले कहिले पनि अकुशल कर्म गर्दैन। जुन मानिसले अकुशल कर्म गर्दैन, उ पतनको बाटोमा जाँदैन। अनि उसका जीवन सरल र स्वच्छ हुन्छ।

चित्रकला एवं वक्तृत्वकला प्रतियोगितामा सफल प्रतियोगीहरूलाई पुरस्कार वितरण

पुरस्कार वितरण पश्चात् प्रतियोगीहरू चित्र प्रस्तुत गर्दै

२०७१ जेठ ३१ गते, शनिवार

स्थान- आनन्दकुटी विद्यापीठ

यसदिन श्रद्धेय संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर को ८८ औं शुभ जन्मोत्सव तथा नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा स्वर्ण महोत्सवको उपलक्ष्यमा संचालित अन्तर परियत्ति बौद्ध वक्तृत्वकला तथा चित्रकला प्रतियोगितामा सफल प्रतियोगीहरूलाई पुरस्कार तथा प्रमाण पत्र वितरण गर्ने, कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी र धर्मकीर्ति बौद्ध परियत्ति केन्द्रको संयुक्त आयोजनामा संचालित उक्त कार्यक्रम श्रीलंकाका महामहिम राजदूत Mr. W.M. Senvirathna को प्रमुख आतिथ्यमा र धम्मदिन्ना गुरूमांको सभापतित्वमा प्रफुल्ल कमल ताम्राकारले सञ्चालन गर्नुभएको थियो।

भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएपछि ३ जना बालिकाहरूले स्वागत गान

प्रस्तुत गर्नु भएका थिए । सो पश्चात् अध्ययन गोष्ठीकी सचिव लोचनतारा तुलाधरले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

त्यसपछि वक्तृत्वकला प्रतियोगितामा सफल प्रतियोगीहरूको नतिजा उक्त प्रतियोगिताका निर्णायक वीर्यवती गुरुमाले सुनाउनु भएको थियो भने चित्रकला प्रतियोगिताका निर्णायक किरण चित्रकारले चित्रकला प्रतियोगिताको नतिजा सुनाउनु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविरले परियत्ति शिक्षा विषयमा आफ्नो मन्तव्य प्रस्तुत गर्नुभयो ।

सो पश्चात् संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले चित्रकला एवं वक्तृत्वकला प्रतियोगितामा सफल विद्यार्थीहरूलाई प्रमाणपत्र र पुरस्कार प्रदान गर्नुभएको थियो । त्यसपछि दुबै प्रतियोगिताका निर्णायकहरूलाई प्रमुख अतिथि श्रीलंका राजदूतबाट सम्झनाको चिनो र धन्यवाद पत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

पूज्य भिक्षु अश्वघोषले आशिर्वाचन दिनुभएपछि प्रमुख अतिथि श्रीलंका राजदूत W.M. Seneviratna ले आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थिए । सो पश्चात् भिक्षु अश्वघोषलाई धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको तर्फबाट सम्झनाको चिनो चढाएको थियो ।

धर्मकीर्ति परियत्ति केन्द्रकी सचिव शुभवती गुरुमाले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएपछि कार्यक्रमकी सभापति धम्मदिन्ना गुरुमाले सभापतिको आशनबाट आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभई सभा विसर्जन गरिएको थियो । कार्यक्रमको अन्त्यमा पुण्यानुमोदन गरिएको थियो ।

चित्रकला एवं वक्तृत्वकला प्रतियोगिताको

नतिजा लगायत अन्य विवरणहरू-

वक्तृत्वकला प्रतियोगिता

विषय- "सिद्धार्थको अभिनिष्क्रमण"

निर्णायकहरू- वीर्यवती गुरुमां, कीर्ति तुलाधर र मदनरत्न मानन्धर ।

नतिजा यसप्रकारको छ-

क्र.	श्रेणी	विद्यार्थीको नाम	विद्यालयको नाम
१.	प्रथम	प्रसुन सुवेदी	त्रियोग उ.मा.वि
२.	द्वितीय	युकि श्रेष्ठ	त्रियोग. उ.मा.वि
३.	तृतीय	रवि श्रेष्ठ	त्रियोग.उ.मा.वि
४.	सान्त्वना	आस्था रिसाल	आनन्दकुटी विद्यापीठ

चित्रकला प्रतियोगिता

विषय- "मातृपोषक जातक"

अर्थात्- आमालाई सेवा गर्ने विषयमा बुद्धकालिन घटना उल्लेख गरिएको चित्र ।

निर्णायकहरू- भिक्षु उत्तमो, किरण चित्रकार, प्रचण्ड बानिया

क्र.	श्रेणी	विद्यार्थीको नाम	विद्यालय
१.	प्रथम	प्रतिक्षा खडुका	स्वर्णिम स्कुल, डल्लु
२.	द्वितीय	अञ्जली केडिया	शुभतारा स्कुल, सानेपा
३.	तृतीय	श्रीजा शाक्य	लिटिल एन्जल्स स्कुल
४.	तृतीय	रिवाशमी शाक्य	स्वर्णिम स्कुल, डल्लु
५.	सान्त्वना	लुज देव मानन्धर	त्रियोग उ.मा.वि. धापासी
६.	सान्त्वना	प्रबुद्ध मान तुलाधर	डि.ए.भि.स्कुल
७.	सान्त्वना	मालिया राना मगर	त्रियोग उ.मा.वि.धापासी
८.	सान्त्वना	सोमिका श्रेष्ठ	त्रियोग उ.मा.वि. धापासी
९.	सान्त्वना	निर्मिता तामाङ्ग	प्रज्ञा उ.मा.वि.सो-हखुटे

प्रतियोगिताको लागि आवश्यक सहयोग प्रदान गर्नुहुने

दाताहरू- पूज्य संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ८८ औं शुभ जन्मोत्सव एवं परियत्ति शिक्षा स्वर्ण उत्सवको उपलक्ष्यमा सञ्चालित वक्तृत्वकला एवं चित्रकला प्रतियोगितामा - रु. ४०००/- चन्दा सहयोग प्रदान गर्नुहुने श्रद्धालु दाताहरू -

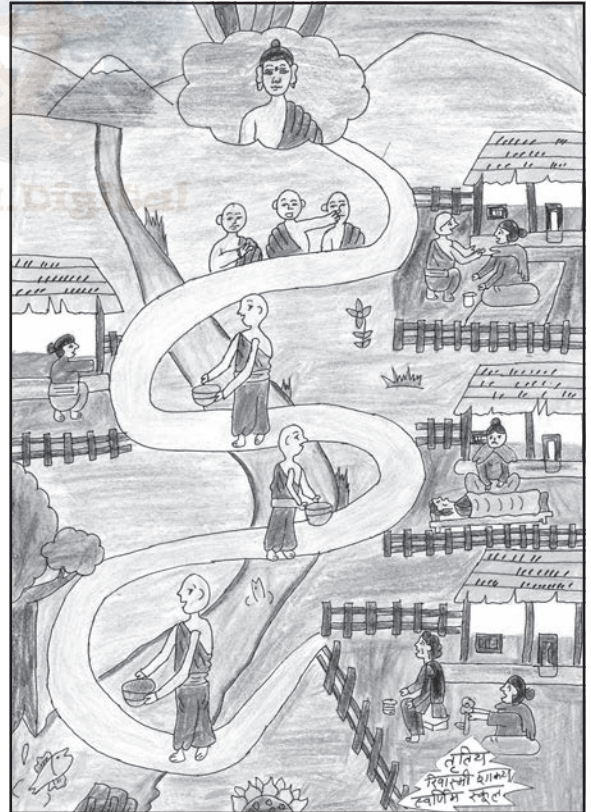
- १) तारा केशरी ढुंगाना २) डा. सुमन कमल तुलाधर
- ३) केहेँ पुचः
- ४) श्यामलाल चित्रकार - रु. २०००/-
- ५) वीर्यवती गुरुमां - रु. १५००/-
- ६) दुर्गा रेग्मी - रु. १२००/-
- रु. १०००/- चन्दा सहयोग प्रदान गर्नुहुने, श्रद्धालु दाताहरू-
- ७) डा. चन्द्रेश रत्न तुलाधर ८) हेरादेवी तुलाधर
- ९) लक्ष्मी नानी न्यतपुचः १०) प्रेमशोभा पुचः
- ११) पूर्णहेरा पुचः १२) धर्मकीर्ति ज्ञानमाला पुचः
- १३) कीर्ति तुलाधर १४) न्हसला मानन्धर
- १५) अम्बिका श्रेष्ठ - रु. ७००/-
- रु ५००/- चन्दा सहयोग प्रदान गर्नुहुने श्रद्धालु दाताहरू-
- १६) चन्द्रलक्ष्मी वज्राचार्य १७) शुभवती गुरुमां
- १८) प्रमोद वीर सिं तुलाधर १९) सुनीला स्थापित
- २०) रेणु स्थापित २१) रजनी तुलाधर
- २२) युग लक्ष्मी तुलाधर २३) मनोरमा तुलाधर
- २४) पद्मिनी कंसाकार २५) प्रज्ञा तुलाधर
- २६) अर्चना तुलाधर

प्रथम पुरस्कार प्राप्त चित्रकला

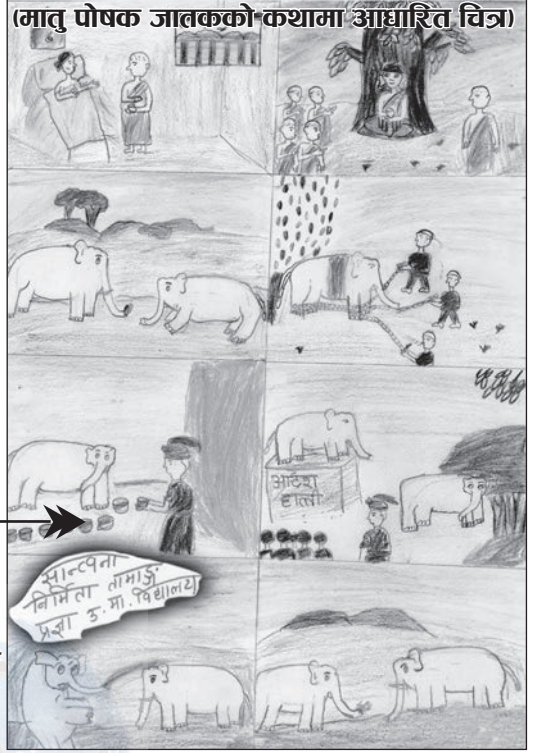
द्वितीय पुरस्कार प्राप्त चित्रकला

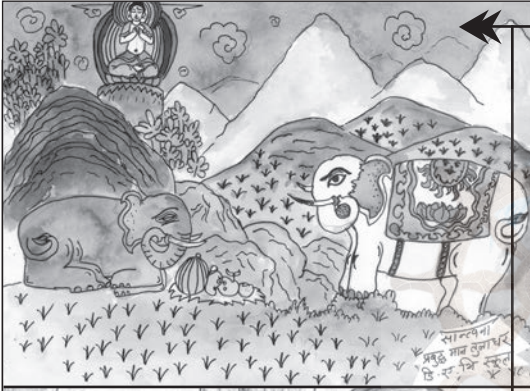
तृतीय पुरस्कार प्राप्त चित्रकला

तृतीय पुरस्कार प्राप्त चित्रकला

(मातृ पोषक जातकको कथामा आधारित चित्र)

सान्त्वना पुरस्कार प्राप्त चित्रकलाहरू

रु. ५००- भन्दा कम चन्दा सहयोग प्रदान गर्नुहुने श्रद्धालु दाताहरू-
 २७) पुण्य लक्ष्मी रञ्जित २८) अरूण सिद्धि तुलाधर
 २९) कल्पना शाक्य ३०) सुभद्रा स्थापित

३१) ऐश्वर्य ताम्राकार
 ३२) चमेली गुरूमां - रुमाल तथा अन्य सामानहरू
 ३३) श्रावस्ती तुलाधर - स्टेशनरी समान
 ३४) उष्णीष तारा तुलाधर - कार्ड छपाई प्रायोजक स्मरणिय छ, वक्तृत्व कला प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुने प्रतियोगीहरूलाई क्रमशः रु. २०००/-, रु. १५००

रु. ५००/- रकम पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।
 यसरी नै चित्रकला प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुने प्रतियोगिताहरूलाई क्रमशः रु. १०००/-, रु. ७००/-, र रु. ५००/- रकम पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीद्वारा सञ्चालित अल्पकालिन श्रामणेर
तथा ऋषिणी प्रव्रज्या वालशिविर २०७१ सालको

आय-व्यय विवरण

(२०७० चैत्र २२ गते - चैत्र २८ गते सम्म)

- जम्मा आम्वानी रू. ९३०२०।-	रकम रू. ४३४०।- मा थपगरी रत्न विपश्यना विहार
- जम्मा खर्च रू. ८२३४१।-	लाई जम्मा रू. ९२००।- सहयोग स्वरूप आयोजकबाट
- जम्मा बाँकी रू. १०,६७९।- (कोषमा दाखिल)	दिएका छौं ।
नोट- चैत्र २८ गते शिविर समापनको दिन	- बील नभएको रू. १०००।-
श्रामणेर तथा ऋषिणीहरूलाई दिएको दानवाट प्राप्त	- बील भएको रू. ८२००।-
	जम्मा रू. ९२००।-

अल्पकालिन श्रामणेर तथा ऋषिणी प्रव्रज्या (२०७० साल)

दान प्रदान गर्ने दाताहरूको नामावली

❁ जलपान दाताहरू -

- १) नानी केशरी वज्राचार्य
- २) दीपंखा वज्राचार्य
- ३) समुद्र लक्ष्मी तुलाधर
- ४) इसान तुलाधर
- ५) नानी माया महर्जन या नामं कमला महर्जन
- ६) सनिया व दिशाना शाक्य

❁ भोजन दाताहरू -

- १) बुद्ध कुमारी मानन्धर
- २) इसान तुलाधर
- ३) देवी व लक्ष्मी
- ४) आनन्द सिद्धि तुलाधर

❁ जूस दाताहरू -

- १) युनिस रत्न तुलाधर
- २) सुभद्रा स्थापित

❁ मिश्रीकाडाँ दाताहरू -

- १) युनिसरत्न स्थापित
- २) सुभद्रा स्थापित
- ३) युनिसरत्न तुलाधर

❁ विविधमा नगद दाताहरू -

- १) आयुस शाक्य
- २) रीता शाक्य, सानो भय्याङ्ग
- ३) ऐश्वर्य ताम्राकार
- ४) सुमीत्रा तुलाधर
- ५) श्रिति न्यौपाने र गुणिता तुलाधर

❁ सामग्री दाताहरू

- १) श्रिति न्यौपाने
- २) बुद्ध कुमारी मानन्धर
- ३) रमा कंसाकार
- ४) विनु तुलाधर
- ५) देवी र विष्णु कुमारी
- ६) प्रमिला तुलाधर
- ७) मयजु महर्जन
- ८) नानी हेरा
- ९) गंगा
- १०) वेखा नारायण
- ११) शान्ति डंगोल
- १२) कृतिका श्रेष्ठ
- १३) स्वीकृति श्रेष्ठ
- १४) इसान तुलाधर
- १५) खुशी गुरूङ्ग

नोट- कुनै दाताहरूको नाम छुटेको भएमा क्षमा गर्नुहोला । - आयोजक परिवार

बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू -

- ★ सिद्धार्थ कुमारको विवाह १६ वर्षको उमेरमा यशोधरासँग भएको थियो । त्यतिवेला यशोधरा पनि १६ वर्षकै थिइन् ।
- ★ राजा शुद्धोदनले सिद्धार्थ कुमारलाई गृहस्थी जीवनमा भुलाई राख्न तीन विलासी भवनहरू बनाइदिएका थिए । ती थिए - रम्य (९ तल्ले), सुरम्य (७ तल्ले), र शुभ (५ तल्ले) ।

साभार- बौद्ध दर्पण

बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू -

- ★ सिद्धार्थ कुमार (=सर्वार्थसिद्ध) - पिता : शुद्धोदन महाराज । आमा : महामायादेवी । कान्छी आमा : प्रजापति गौतमी । बाज्ये : सिंह हनु । बज्यै : कञ्चना । बराजु : जयसेन (=हस्तिशिर्ष ?) । साखै दाजुभाइ : कोही छैन । पत्नी : यशोधरा । छोरो : राहुल कुमार । गोत्र : गौतम । कुल : शाक्य (=क्षेत्री) । वंश : सूर्यवंशी ।

साभार- बौद्ध दर्पण

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊपसमो सुखो

दिवंगत चिनीशोभा कंसाकार

बुद्धि : १९९४ फाल्गुण तृतीया
मदुगुद्धि : २०७१ वैशाख २९ गते

दिवंगत शीलदेवी तुलाधर

बुद्धि : १९९५ माघ २ गते, श्रीपञ्चमी
मदुगुद्धि : २०७१ वैशाख ३१ गते पूर्णिमा

बुद्ध, धर्म व संघ त्रिरत्न प्रति अति श्रद्धां भयव्युपिं न्ह्यावलें न्हिला
ख्या: वःपिं स्नेहमयी धर्म पासापिं, पूर्णहेरा भोजन पुचः, धर्मकीर्ति विहारया
दुजः जुयाच्चनादीपिं चिनीशोभा कंसाकार व शीलदेवी तुलाधर निम्हस्यां
थथःगु नस्वर देह त्याग याना भाल ।

वय्कःपिनि पारलौकिक जीवन सुखमय ज्वीमा, याकन हे निर्वाण
सम्पत्ति प्राप्त ज्वीमा धकाः कामना याना ।

थुगु दुःखद् घडी वय्कःपिनि जहान परिवारपिसं संसारया अनित्य
दुःख व अनात्मा स्वभावयात थ्वीकाः धैर्य धारण याय् फय्मा धकाः कामना
याना ।

पूर्णहेरा पुचः
धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः नःघः

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

धर्मकीर्ति विहारले प्रदान गरेको धर्मकीर्ति लोगो हातमा लिनुभई प्रसन्न मुद्रामा आइ सान सुची

वर्ष-३२; अङ्क-३

बु.सं. २५५८, असार पुन्हि

बौद्ध जागरण प्रशिक्षण

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाको स्वर्णजयन्तीको उपलक्ष्यमा हरेक परियत्ति केन्द्रहरूले कुनै न कुनै कार्यक्रम गरीराखेको अवस्थामा लमजुङ बौद्ध परियत्ति केन्द्रले पनि बौद्ध जागरण विषयमा एक दिने प्रशिक्षण एवं अन्तरकृया कार्यक्रम २०७१ जेठ ३१ गते, शान्तिटोल, तमु समाज भवन, बेसीशहरमा दिनको ११ बजे बाट सञ्चालन गर्ने तय गरिएको थियो । सो मुताविक सहभाव वातावरणमा समाजसेवी श्री पद्मराज घले ज्यूको अध्यक्षतामा, बौद्ध विद्वान एवं समाजसेवी प्रा. सुवर्ण शाक्य ज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा र १६५ जना बौद्धमार्गीहरूको सहभागितामा कार्यक्रम प्रारम्भ भएको थियो । कार्यक्रममा प्रा. सुवर्ण शाक्यबाट प्रशिक्षण दिनु भएको थियो र प्रश्नको उत्तर दिनुभएको थियो ।

कार्यक्रमभरी बुद्ध शिक्षाको महत्त्व र आवश्यकताको चर्चा भयो । बुद्धले आफुलाई कहिल्यै भगवान् र अवतारी भनेका थिएनन् । उनी महामानव थिए । कहिल्यै अवतार नलिने गरी महापरिनिर्वाण भएका थिए । राम्रो काम गर्नेलाई भगवान्को रूप र अवतारी हामी सर्वसाधारणले भनेको हो । बुद्धले छलकपट, बेइमान र ढोकाको कुराहरू कहिल्यै कुनै प्रसंगमा गरेनन् । साधा जीवन उच्च विचार (शील, समाधि, र प्रज्ञा) को मात्र कुरा गरे । शान्तिमार्ग, अहिंसामार्ग, सत्यमार्ग र मध्यममार्ग यी चार मार्गहरूको व्याख्या गरे । यही नै बुद्ध शिक्षाका सार हुन् ।

परियत्ति विद्यार्थीहरूलाई सम्मान

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा २५५७ को परिक्षामा भक्तपुरबाट उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई मुनि विहारमा प्रमाण-पत्र र पुरस्कार प्रदान गरी सम्मान गरियो । मैत्रेय युवा संघ र मुनि विहारको संयुक्त आयोजनामा सञ्चालन भएको यस कार्यक्रममा भक्तपुरबाट सर्वप्रथम कोविद परिक्षामा उत्तीर्ण विद्या शाक्य र तुल्सीकाजी मानन्धरलाई पनि विशेष सम्मान गरिएको थियो । पञ्चशील प्रार्थना गर्दै शुरू भएको यस कार्यक्रममा मुनि विहारका तर्फबाट विद्या शाक्यले स्वागत गर्नु भएको थियो भने संचित बुद्धाचार्य, निमा कोजू, संघरत्न शाक्य मीरा गुरूमां तथा

युवा बौद्ध पुचःका अध्यक्ष धर्मरत्न शाक्यले पनि परियत्ति शिक्षाको महत्त्व र आवश्यकता विषयमा आ-आफ्नो मन्तव्य दिनुभएको थियो । मुनि विहारका भिक्षु विपस्सी महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको उक्त कार्यक्रममा मैत्रेय युवा संघका अध्यक्ष तिर्थराज वज्राचार्यले प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

मुनि विहार परियत्ति केन्द्रका केन्द्राध्यक्ष रामकृष्ण वैद्यको सभापतित्वमा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा विपस्सी महास्थविर तथा भिक्षु आनन्दले परियत्ति उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई प्रमाण पत्र वितरण गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा मैत्रेय युवा संघको तर्फबाट कोविद उत्तीर्ण गर्नुभएका तुल्सीकाजी मानन्धर विद्या शाक्य, सद्धम्म पालक उत्तीर्ण गर्नुभएका प्रज्ञा शाक्य, गंगा गोसाई, जमुना गोसाई, कक्षा छ मा बोर्ड प्रथम ल्याउनु भएका संचित बुद्धाचार्य, र कक्षा ५ मा बोर्ड द्वितीय भई उत्तीर्ण हुनुभएका निभा कोजूलाई बुद्धमूर्ति प्रदान गरी सम्मान गरिएको थियो । अन्त्यमा प्रज्ञा शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । त्यसपछि भिक्षु विपस्सी महास्थविरले सारगर्भित धर्मोपदेश गर्नुभएको थियो ।

गुल्पा दान

दानयायुगुली विस्कं म्हसिका दुम्ह जीवरत्न स्थापितं ८० गलं मल्याक निफात्या न्ह्यंगु गुल्पा दान वीगुया भ्वलय् आ हानं फत्या जाकि न्ह्यंगु धर्म चक्र छगू जक चिन्ह दुगु गुल्पा दान यायुगु ज्या न्हयाकादीगु दु ।

उगु गुल्पा: न्यागलं मल्याक दान यायुगु क्रमय् सानु मोति ध्यान कुटी विहार मनमैजु फुसिंख्यलय् दान यानादीगु समाचार दु ।

बुद्ध सम्बन्धी केही जानकारीहरू -

- ★ राजर्षि काल देवल ऋषिले सिद्धार्थलाई देखासाथै वन्दना गरेका थिए । त्यसैवेला राजा शुद्धोदनले पनि आफ्नो छोरोलाई प्रथम पटक वन्दना गरेका थिए ।
- ★ बोधिसत्व सिद्धार्थको नाउँमा सर्वप्रथम गृहत्याग गरी तपश्चर्या हुने व्यक्ति थिए काल देवल ऋषिको भाञ्जा नालक । साभार- बौद्ध दर्पण